

ekmek ve gül

SUSMA!

Sovyetlerde kadına yönelik şiddete karşı mücadele

7

Kayıplar zincirine bir halka daha; müftü nikahı

8

Gülten Akın:
Deli kızların sesini çoğaltan şair

17

HER KONUŞMA

BİR ŞEYİ DEĞİŞTİRİR HAYATIMIZDA

‘SONBAHARIN İNATÇI GÜNEŞİ GÜÇ TAŞISIN HEPİMİZE’

İÇİNDEKİLER

Dayanışmanın gücüyle bir adım öteye.....3	Gülşah Kaya
Bak ben neler başardım anne.....4	
Bize biçilen hayatı yaşamamak için.....5	
İş arayan bir kadının taciz kışkıracında 3 haftası.....5	
İÇİMİZDEN BİRİ.....6	Burcu Yıldırım
TARİH.....7	Müslime Karabatak
Kayıplar zincirine bir halka daha; müftü nikahı.....8	Cevriye Aydın
Dayanışma ruhu bizi buluşturacak.....10	
Eşitsizliği derinleştiren yasalar.....10	Ayşe Öz
Tek seçenek birlikte mücadele.....10	Cansu Özyapıcıel
Birlikte çay bile içmeyecek miyiz?.....11	Adile Doğan
Kadınların gelişmesinden korkuyorlar.....11	Neslihan Karyemez
Çalışan kadınların en az yarısı emekli olamayacak.....12	Feray Yağmur
Deneme süreleri sizin olsun, üstü kalsın.....14	Sarya Tunç
Çalışmanın ne olduğunu İstanbul’da öğrendim.....14	Şeyda Soydan
Hastanede yaşadıklarımız saymakla bitmez.....15	
Kadınlar güvencesizlik değil, kadro istiyor.....15	Nazife Ortakçı
Derneğimizi sahiplenen kız kardeşlerimize.....16	Yasemin Akpınar
Gülten Akın: Deli kızların sesini çoğaltan şair.....17	Gülcan Çetinkaya
Pediyatri servislerinde neden hep anneler refakatçi.....18	Başak Edge Gürkan
Çocuklarımızın eğitimiz için endişeliyiz.....18	Nazife Ortakçı
SAĞLIK.....19	Dr. Özden Demir
Şimdi çok ihtiyacımız var o köprüye.....20	Hasret Kanat
Şiddetin magazinleşmesi.....20	Kübra Laz - Oylum Dilmen
İran’dan Türkiye’ye ofsayttan kırmızı kart21	Hülya Özsarıkamış
Otur şöyle seyret hayatını.....21	Hüner Aydın
HÜKÜMAT yeni dönem için çalışmalara başladı.....22	Helin Uzun
Kuşatmadan kurtulmak.....22	
MEKTUBUMUZ VAR.....23	
SINIRLARIN ÖTESİNDE.....24	Lili Can - Berivan Balkay

Boş bir kağıt alıp “Endişe” diye bir başlık atsak ve bir liste oluşturmaya kalksak... Zorlanan çıkar mı ki aramızda? Elbise değiştirir gibi sınav sistemi değiştirilen bir ülkede annelerin çocuklarının geleceği için duyduğu endişe. Uçan tekmeli toplu taşıma araçlarında o gün iyi hissetmek için güzel giyinmenin pişmanlığıyla son durağı bulana kadar yaşanan oram buram görünüyormu, biri bir şey diyecek mi endişesi.

Karşılaştığımız ayrımcılık bir yana, tacize uğramadan bir iş görüşmesi geçirebilir miyim, endişesi. Ofiste fazla mesaide ya da fabrikada gece vardiyasında çalışma arkadaşının, ustabaşının ya da müdürün “gereksiz samimiyet” göstermesinden, istenmeyen dokunuşlarından korunmak için kırk takla atarken her an bir “performans düşüklüğü” bahanesiyle işten atılma endişesi. Şiddet dolu ve sevgisiz bir evlilikten kurtulmak isterken boşanmaya kalkarsam, uzaklaştırma kararı alırsam; kapiya dayanır mı, komşular beni kınar mı, endişesi. İnancım ya da inançsızlığım yüzünden “namussuz” ilan edilir miyim, evim basılır mı, endişesi. Kadın ve çocuklara karşı bunca tecavüz vakası ay-yuka çıkmışken, şimdi bir de nikah kıyan müftünün, arabuluculuk edecek memurun, kırılan kolları yen içlerine tıkaçağını bilmenin endişesi.

Sürekli bir tehdit ortamında, bunca endişenin içerisinde hayatta kalmaya çabalarken dayak yemeye ne hacet, diyesi geliyor insanın. Çünkü tüm bu anları yaşarken artan tansiyon, kalp atışlarının hızı damarlarımızın duvarlarına vururken vücudumuzun içinden şiddet uygulanıyor. Kadınları evde, işte ya da okulda çalışmak kadar, endişe duymak yoruyor; hatta belki de daha fazla.

Peki, hem kendimize hem de yanı başımızda duran bir kız kardeşimize şu cümleyi kursak: Bizim güvende hissedebilme hakkımız var! Hem de var olduğumuz her yerde; evin yatak odasında, geceleyin تنها bir sokakta, işyerinin ücra köşelerinde, okulun tuvaletinde... Devletin en tepesinden mahalledeki muhtarına kadar, onlara en “aykırı” gelen yer ve saatlerde güvende hissetme hakkımız var... Nasıl, biraz daha iyi miyiz? O zaman şunu da ekleyelim: Bu

sayımızda benzer endişelerini dile getiren kadınlara “güvende hissetme hakkımız var” diyen kız kardeşleri de çok iyi gelecek. Biz kadınlar sezgisel de olsa deneyimle de olsa biliriz; bizim için umudun ilk adımıdır dayanışma.

Özellikle de kadını yok etme, terbiye etme hakkını kendinde gören erkeklerle aynı toplumda yaşarken, saraylardan ve ez-cümle siyasi veya dini makamlardan “kadın daha iyi nasıl baskı altına alınır” zihniyetli talimatlar verilir, yasallaştırılırken; bir yandan da kadına karşı suç işleyen erkek figürleri iktidar güdümündeki medya organlarında devletin ve “adamlarının” hiç suçu yokmuş gibi meczuplaştırılırken... Ve tüm bunlar toplumsal fonda bölgede yaşanan savaşta toplu tecavüz haberleriyle harmanlanırken... Dayanışma, bir mücadele ve hatta bir örgütlenmenin ilk adımı olabiliyorken, hayatta kalmak ve yaşamı sürdürmek için geliştirdiğimiz bir davranış haline de gelebiliyor. Örgütlü oldukları yerlerde ise bu dayanışma zeminini sağlamlaştıran kadınlar; gündelik olana müdahale ediyor; fabrikada tacize uğrayan ve haksız yere işten atılan Serap, Esenyalı Kadın Dayanışma Derneği ile birlikte hem fabrikadan hem de kendisini görmezden gelip karalayan sendikadan hesap

sorabiliyor. Birlikte hesap sorabilmek bu şiddet evreninden özgür bir hayata doğru açılan bir solucan deliği gibi; güvende hissettiriyor ya da en azından buna hakkımız olduğunu hatırlatıyor bize. Bazen yenildiğimiz doğru, bazen kaybediyoruz ama kaybettüğümüzde bile kazanmak için Helin’in cenazesini biz sırtlanıyoruz.

Bazen de bir kadının on binlerce yıldır içinde yaşadığı topluma bilimsel, teknolojik, kültürel, edebi ama hep üstü örtülen katkılarını bakıyoruz, bir de neredeyse yeniden insan olduğumuzu kabul ettirme noktasına geri itildiğimiz konuma bakıyoruz ve naifçe soruyoruz: Hangi ara bu hale geldik? Aslında bu hayretin ardında değişen şiddet algımızın da biraz payı var. Başka tariflerimiz olabiliyor: “seni seviyorum” şiddeti, “seven kıskanır” şiddeti, “kader, fitrat” şiddeti... Şiddet kavramının bu kadar yaygınlaştırılması, tanımının yayılıp genişletilmesine ilişkin güzel bir tartışma başlangıcı sayılabilecek bir yazımız var bu sayıda.

Elbette tanımın bu kadar esnetilmesinde tahammülümüzün kalmayışının da çok payı var. Çünkü, maruz kaldığımız şiddet ve haksızlıkların sonuçlarıyla yine biz baş etmek zorunda kalıyoruz. En çok da bu karanlık, tedirgin, umutsuz görünen günlere bakın. Dergimizin sayfalarını bakın mesela; ‘baş etme’ becerisinin en çok biz kadınlarda olduğunu göreceksiniz.

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü yaklaşırken müftüye nikah kıyma yetkisi veren yasa çıktı... derken “arabuluculuk” meselesi patladı; devlet, kaderimizi “Bir kereden bir şey olmaz” diyenlerin ellerine teslim etti. Siyasi parti, inanç, etnisite gözetmeksizin, bu sayımızdaki yazıların ortak bir mesajı olduğunu söyleyerek bitirelim: Arabuluculuk uygulamasının görünürdeki amacı kocayla kadının arasında bulmak olsa da asıl amacı kadına şiddeti üretene ve sistemle aramızın bulmak. Nasıl görünürse görünürse gerçek şu ki, “kadın erkek eşit olmaz” diyenlerle kadınların arasında bulunamayacak kadar açık artık.

“Sonbaharın inatçı güneşi” kasımın Kelebekler’inden güç taşısin hepimize, hepimize.

ekmek ve gül

posta@ekmekvegul.net

Günlük EVRENSEL gazetesinin ücretsiz özel ekidir.

Türü: Yaygın süreli

Bülten Basın Yayın Reklamcılık Tic. Ltd. Şti.

Adına Sahibi: Cemal Dursun

Genel Yayın Yönetmeni: Fatih Polat

Sorumlu Yazışleri Müdürü: Çağrı Sarı

Yönetim Yeri: Adres: Mehmet Akif

Ersoy Cad. Mehmet Çıbıkcı İş

Merkezi No: 2 K: 2 İşyeri No: 21

Şirinevler/B.Evler-İSTANBUL

Tel: 0850 302 20 67

Fax: 0212 654 15 04

Dağıtım: Doğan Dağıtım AŞ

Baskı: SM Matbaacılık

Çobançeşme Mah. Sanayi Cad.

Altay Sokak. No:10 (A Blok)

Yenibosna-Bahçelievler /

İSTANBUL

Tel: 0 212 654 94 18

Dayanışmanın gücüyle bir adım öteye

Gülşah KAYA

Kötu bir senaryonun içinde gibiyiz. Dört bir yanımız sarılmış; nereden ve ne zaman hangi hamlenin geleceğini bilmediğimiz bir güvensizlik ortamında, hayatta ve ayakta kalmaya çabalyoruz. Bir anda, adımı çok imzalı bir listede görüp işimizden, ekmeğimizden, özgürlüğümüzden olmamız sıradan bir mesele oldu. Bir kanun hükmünde kararname ile artık evden dışarı adım atamayacağımızı öğresek, şaşırılmayacak duruma geldik.

Sonunu göremediğimiz savaş ortamında, her gün bir başkası üzerinden çeşitli biçimlerde tehdit ediliyor. Kısık sesle söylediğimiz sözcük sayısı arttı. Konuştuğumuz ya da yazdığımız hangi cümle, başımıza ne getirir kestiremiyoruz. Yoktan yere, uydurma suçlarla aylarca cezaevlerinde tutulma tehdidi her an kapımızdayken adaletin bize dağıtılmadığını biliyoruz.

Kasıp kavuran işsizlikle birlikte kadını eve kapatmaya ant içmiş anlayış karşısında şayet bir işimiz varsa; işyerimizde de güvende değiliz. Bir yanımız iş cinayetlerine, diğer yanımız işyeri tacizlerine karşı hep tetikte. Patronun keyfiyle sınırlı bütün iş güvencelerimiz. Haklarımız için greve çıkalım desek, OHAL patrona sunulmuş bir lütfü dönüşüyor. Her muktedir bulunduğu alanın "tek adam"ı rolünü üstleniyor. Kapıya konursak haklarımızı alıp alamayacağımız bile bir muamma. Sosyal haklarımızı anlatmaya sıra gelmiyor zaten. Lütfederlerse bir çorba parası...

UMUTSUZLUK KÖRÜKLENİYOR

İktidarla sermayenin bu kol kola geçmiş şiddet ve tehditleri her birimizin günlük yaşantısında da yansımaları buluyor. Evden çıkmadan evvel ne giyeceğimizi düşünürken hava durumuna değil, ülkedeki buluttan nem kapma oranına bakıyoruz. Yeni düzenin bu sarmalında, yaşam alanlarımız gitgide daralıyor. Şiddetin biçim değiştirip vahşete dönüştürülmesi, kadınlar için şiddetsiz bir yaşamın mümkün olmadığı; kadın ve erkeğin eşit olamayacağı politikasının somut bir sonucu olarak karşımıza çıkıyor. Geldiğimiz noktada, fantezi öğelerine sahip cinayetler gündemden düşmezken, 'bol kanlı' olmayanları ise basitleştirilerek ve olağanlaştırılarak görünmez kılıyoruz.

Erkeklerle bahsedilmiş "cınnet getirme hakkı" ise sadece eş, sevgili, ağabey ya da babanın da değil! Toplumdaki her erkeğin her kadını "terbiye etme" hakkı ve sorumluluğu iktidar ve temsil ettiği

ideolojinin her ferdi tarafından rahatça dile getiriliyor. Hiç tanımadığımız bir adam, beğenip seçtiği bir sebepten sokak ortasında bize saldırabiliyor. Üstelik ceza dahi almıyor. Adalet burada da bizi teğet geçiyor.

BİR ŞEY YAPMALI! AMA NE?

Bu çok boyutlu güvensizlik ortamı endişelerimizi katmerliyor. Bir şeyler yapmak gerektiğini düşünsek de bu duygularla ne yapmamız gerektiğini bilemez hale geliyoruz, kendi kabuğumuza çekiliyoruz. Kimimiz ucu bize dokunana kadar kafamızı çevirip görmezden geliyoruz, kimimiz hemen yanımızda olana dahi dokunmaktan kaçıyoruz, kimimiz "geçer" deyip bekliyoruz... Hiçbirimiz yaşadığımız toplumdaki bağımsız değiliz; dolayısıyla ve ne yazık ki bu şiddetten de nasibimizi alıyoruz.

Ama umudumuz kırılrsa da teslim olmuş değiliz. Bunca kazanımımızdan vazgeçmek istemiyoruz çünkü. Kafamızı çevirip yok saymanın, sorunu ortadan kaldırmadığı gibi bizi yalnızlaştırmaktan başka bir sonucu olmadığını yaşıyoruz. Biz durdukça bir şeylerin yararımıza değişmesinin olanaksız olduğu, sorunlarımızın kaynağının kendiliğinden ortadan kalkmayacağı şüphesiz.

HAYAL DEĞİL GERÇEK, GEÇMİŞ DEĞİL GELECEK!

Tarih ne bugünle ne bizimle ne de onlarla başladı. AKP iktidar olmadan, OHAL ilan edilmeden evvel de şiddetsiz yaşamıyorduk. 25 Kasım'ı "tarih" yapan döneme, 1960 senesinin Domi-

nik Cumhuriyeti'nin tek adamı Rafael Trujillo'ya ve ona karşı mücadele eden kadınlara baktığımızda bugünün Türkiye'sini görebiliriz. Önümüzdeki tarihe yazılmaya aday bir mücadele var. Kadınlar için insanca çalışma koşulları, eşit, özgür ve barış içinde bir yaşam, kurulmuş bir hayal değil, kuracağımız dünyanın gerçekliği.

HER YERDE, HER YERELDE

Dayanışma bu mücadelenin ilk adımı. Hatta bütün bu karanlık süreci bazen yalnızca dayanışmanın gücü ile göğüsleyebildik. Üstelik bu, belki de en iyi yaptığımız şey; çünkü memleket ortamı, dayanışma olmadan gündelik hayatın bile sürdürülemez hale geldiği zorluklar dayatıyor kadınlara. Ancak bir adım daha fazlasına ihtiyacımız var; birlikte mücadele. Bu şiddeti doğuran ve büyüten nedenlere karşı hep birlikte omuzlamamız gereken örgütlü bir mücadeleye.

Yan yana durmaya müsaade edilmeden, bütün birliklerin dağıtılmak istendiği, iktidarın dışında hiçbir sözün duyulmak istenmediği bu baskı döneminde birlik ve mücadelede ısrar etmek kolay değil elbette. Ama işte tam da bu nedenle, bizi güvensizliğe hapsedip yalnızlaştırıp umudumuzu tüketmek istedikleri için, her yerde, her yerelde birlik ve mücadele demeliyiz.

Elbette kadın mücadelesi -birlik sorununa rağmen- kimsenin sokağa çıkamadığı dönemlerde bile sesini yükseltmeyi bildi. Ama giderek cılızlaşan, bilinçli bir biçimde marjinalleştirilen bu sesin daha da güçlenmesi gerekiyor. Bu da ka-

dınları 'uzak'lara çağırarak olmuyor. Çağrılar kadınlarla, onların gündelik kaygılarına, kördüğüm olan sorunlarına ulaşması gerekiyor. Dolayısıyla çağrıyı nasıl yaptığımız, hangi zeminde örgütlediğimiz önem kazanıyor.

Kadına yönelik her türden şiddete ilişkin örneğin merkezi yerlere yapılan eylem çağrılarının çok da karşılık bulmadığı bir dönemde, okulunun önünde katledilen Helin'in mahallesinde yüzlerce kişi hızla bir araya gelerek tepkilerini ortaya koydukları bir eylem gerçekleştirdi. Eylemin kitleliliğinin de, sonrasında özellikle genç kadınların çözüm arayışının da gösterdiği en temel şey, yalnızlık ve güvensizlik duygusundan çıkma, şiddet sarmalından kurtulma ihtiyacı ve isteğidir. İşte bu isteği ve ihtiyacı örgütleyerek mücadeleye seferber etmenin yol ve yöntemlerini hayata geçirmeliyiz.

Kadınların kendi buldukları yerde, gündelik hayatlarını sürdürürken sırtlarını dayadıkları diğer kadınlarla birlikte yaptıkları her buluşma, şiddetin sadece sonuçlarına değil, nedenlerine ilişkin tartışmaların da en etkili biçimde yapılabileceği buluşmalar. En yereldeki en küçük bir aradalık, kadınların güç bulabilmesinin, güvenle hareket edebilmesinin en büyük dayanağı. Bu dayanağın gerçek bir mücadele içeriği kazanması için bize düşen, sadece dertleşen değil bu dertlerin nedenlerinin, neler yapılabileceğinin tartışıldığı ve harekete geçildiği yerel birliktelikle artırmak. Sokaktaki daha büyük birlikteliklere ancak bu yoldan gidilebilir.

Bak ben neler başardım anne!

Arkadaşlar 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü ile ilgili bir yazı yazmam gerektiğini söylediklerinde “Olur.” demiştim; ama bilgisayarın başına oturunca hiç de kolay olmadığını gördüm. Gerçi bir süredir büyük bir heyecanla yerel bir portalda yazıyordum. Konu kadın ve bu kadar da çok boyutlu olunca nereden başlamalı diye düşünmeden edemiyor insan.

Sonunda “Çok uzağa gitmeye gerek yok” dedim. Bir insan en iyi kendini anlatır. Önce anlaşalım, niyetim öyle ay ben çok çektim, hayatımı anlatsam roman olur havaları değil. Gerçi hepimizin hayatı biraz gizli hikâye ama biraz dertleşmek, biraz da kendimle sohbet.

KIZ ÇOCUĞU DOĞDU DİYE KÜSEN BABA

Çocukluğumla ilgili ilk hatırladığım, doğuda bir ilde, kırmızı montlu, karların arasında briketler üzerinde küçük bir kız çocuğu. (Bu hayal mi, gerçek mi hâlâ bilmiyorum.) Sonra Akdeniz’de küçük bir şehre taşınmamız. Etrafımızda önceleri pek arkadaşımız olmadığı için benden iki yaş küçük erkek kardeşimle oynadığımız oyunlar. Bu arada üçüncü kardeşimin kız olması sebebiyle babamın anneme küsmesi. İşlerini bahane ederek bir süre il dışına çıkması, annemin de, sadece babam eve dönsün diye çare olarak kız kardeşimi hiç evlenmemiş, yaşlı bir teyzeye vermeye karar kılması. Bu arada babaya son kez edilen telefon ve babamın “Sen ne yapıyorsun, eşya mı veriyorsun?” tepkisi. Kardeşim hala bizimle ama hala bu sorunun asıl kaynağı olan bakış açısı tartışılmadı. Tıpkı ülkemizde özel alan kabul edilen ailenin ve aile içi şiddetin tartışılmaması gibi. Hatta bir çoğumuz şiddet deyince sadece dayığı anlar ya, bu tür aşağılamanın da şiddet olarak kabul edilmesi daha çok yeni.

KIZ KISMI EVDE OTURUR!

O gün bunu çok anlayamamıştım, ancak yıllar geçtikçe her şey daha görünür olmaya başladı. Birkaç yıl sonra Ege’de büyük ve modern bir şehre taşındık. Doğal olarak şehir hayatı bambaşka bir dünyayı bizim için, ama ne yazık ki biz şehirde modern hayatın içinde Orta Çağımızı yaşıyorduk. Erkek olduğu için kardeşime hak sayılan her şey biz kızlara yasaktı. Öyle ki yıllarca bulduğumuz ilçeyi bile tam keşfetme şansına sahip olamamıştık. Şehrin ortasında her haliyle ataerkilliği yaşıyorduk. Erkek kardeşim için oldukça doğal sayılan şeyler bizler için yasaklıydı. Çünkü kız kısmı çok gezmezdi, ayıptı.

GEÇ KALMIŞLIK TELAŞI

Aynı durum öğretim hayatımızda da yaşanmaya devam etti, ailemden yeterince destek alamadığım, özgüvenim yerinde olmadığı için iki dersten başarısız olunca babam çareyi beni okuldan almakta buldu. Tabii ya nasıl olsa evlenip gidecektim. Kocam bana bakardı, tıpkı onun anneme baktığı gibi. Böylece eğitim hayatından koptuğum altı yıllık bir süreç de başlamış oldu. Bu yılların sonunda annemin desteğiyle yeniden kaldığım yerden devam etmeye başladım.

Sonuçta çok geç de olsa eğitim hayatımı tamamlamış ve iş hayatına atılmıştım.

Bir iki yıl önce çok yakın bir arkadaşım bana ‘te-lâşe müdürü’ lakabını takmıştı. Haklıydı, her şeyi

yapmakta o kadar acele ediyordum ki çoğu zaman yanlışla düşünüyordum. Ama insan hayata bu kadar geç kalınca sanırım aceleciliği mazur görülebilir. Son zamanlarda bunu büyük oranda törpüledim. Yine de arada nüksesiyor.

Zaman geçip başka çevrelerle karşılaşınca o büyük şehirde nasıldaki küçük bir dünyaya hapsedildiğimi daha iyi anlıyordum. Başkaları için sıradan olan her şey benim için yepyenyidi.

Sonra şiddetin ne olduğu üzerinde düşünmeye başladım. Yukarıda da belirttiğim gibi şiddet deyince en kaba ve yalın haliyle dayak anlaşılıyor. Ama hayatımızda ne çok şiddete maruz kalıyoruz da ayır-dında bile değiliz.

YARINLAR BİZİM...

Çocukların, ailelerin kendi ahlaki yapısına göre büyütülmesi de bunlardan biri. Erkekler için geçerli olan ahlak anlayışı kadınlar için tam bir hapisane. Kadın, baba evinden koca evine kırılmadan devredilmesi gereken sırça bir şişe misali kendi doğal duygu ve isteklerinden uzak büyütülürken, hasbelkader bir yanlış(!) yapar da birini sever hem de o sevdiğiyle birlikte olursa vay haline. Hele de bu ilişki ayrılıkla sonuçlanmışsa kir-

lenmişliğini(!) ailesinden saklamak için nelere katlanmak zorunda kalır. Çok az kişi bu travmayı atlatıp hayatına normal olarak devam etmeyi başarır. Ne yazık ki çoğu genç kadın, bunu bir namussuzlukmuş gibi gören ‘ahlak’ anlayışının kurbanı olarak bu hayattan koparılıyor ya da bir ömür boyu fuhuş cenderesine mahkûm ediliyor.

Ben şanslıydım, ataerkil düşüncenin bize yaşattığı şiddeti büyük oranda yenmeyi başarmıştım. Şimdi yaşadığım deneyimlerden yola çıkarak sesi duyulmayan kadınların sesi olmaya çaba gösteriyorum. Ne kadar başardığım tartışılabilir tabii, daha aşmam gereken çok yol var. Ben ise bana yaşatılanlara, yaşatılmak istenenlere, hayatıma müdahale edenlere karşı çıkabiliyorum. Ayaklarım eskisine göre yere daha sağlam basıyor, dimdik ayaktaım.

Biz kadınlar, yıllarca bize kader(!) diye dayatılan bu cendereden çıktıkça hem kendi hayatımızı hem de dünyayı güzelleştireceğiz. Elbet kolay olamayacak, yeter ki kendi öz gücümüze güvenelim, birbirimizi ötekileştirmeden dayanışma içinde olalım. Yarınlar bizim...

Sakarya’dan kamu emekçisi bir kadın

‘Bize biçilen hayatı’ yaşamamak için

**Kocaeli Üniversitesi
Ekmek ve Gül Kadın Çalışmaları Atölyesi**

Kadınlara akademik olarak çok fazla şey yükledik ve asıl görevleri olan çocuk doğurma görevlerini unuttular... Son dönemde ilgiyle izlenen Damızlık Kızın Öyküsü dizisinden bir kesit okudunuz. Dizi Amerika’da ülkenin 17’nci yüzyıl Püriten kökleri temelinde, erkek egemen, muhafazakar bir yapı kurularak Gilead Cumhuriyeti’nde yaşananları anlatıyor. Burada kadınların okuması, yazması, çalışması yasak. Doğurgan kadınların toplanıp eğitilmesi(!) soylu ailelere verilip sözde rızayla ama tam anlamıyla tecavüz edilerek hamile kalması ve ülkesi için fedakarlıkta bulunması isteniyor. Kadınların başka hiçbir işlevi ve özelliği yok. Bu diziden ufak bir kesit.. 57 yıl önce 25 Kasım’da Dominik Cumhuriyetinde diktatör Trijillo hükümetine karşı mücadele eden Mirabel kardeşler diktatörlüğün askerleri tarafından tecavüze uğrayarak vahşice katledildiler. 1999 yılında ise 25 Kasım BM tarafından Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması İçin Uluslararası Mücadele Günü olarak ilan edildi.

25 KASIM’DA, YAN YANA

Bundan tam da 57 yıl sonra biz kadınlar aynı hikayeyi tekrar yaşıyoruz. Bugün OHAL’in artan baskısıyla kadınlar daha çok şiddet taciz tecavüz sarmalına sıkışıyorlar. Bir kadın şiddete uğrayıp karakola gittiğinde OHAL gerekçesiyle uğraşamayacaklarını söyleyebiliyorlarsa o zaman OHAL’in faturasının kadınlara ağır kesildiğini görebiliriz. Getirilmek istenen yasalarla kadınların hayatına müdahale edilirken bunu aynı zamanda kendilerinin ‘yeni toplum inşası’ olarak gerekli olduğunu söylemekten çekinmiyorlar. Eylül 2017’de 37 kadın öldürüldü, 33 çocuk istismara uğradı ve sayısız kadın kocası, ağabeyi, babası tarafından şiddete maruz bırakıldı. Bugün bir kadın kıyafeti nedeniyle otobüste tekmelenirken, Maçka parkına alınmazken, her geçen gün ilahiyatçılardan tarafından ne yapması- yapmaması gerektiği söylenirken aslında bugünün önemi daha çok ortaya çıkıyor. ‘Kızlarımız pantolon giyip okula giderken içiniz parçalanmıyorsa kıyamet günü cehennem sizi parçalayacak’ diyorsa bir zat bu cesareti nereden alıyor? Yıllarca babamızın, sevgilimizin ‘başımızdaki erkeğin’ kararlarını uygulamak zorunda kalan bizler şimdi de tek adamın kararlarını uygulamaya zorlanıyoruz. Bugün kadınların Helin gibi pompalı tüfekte öldürülmemesi için caydırıcı yasalar yerine çocuk istismarının önünü açan müftülük yasasını geçirdiler. O zaman dizide kurgulanan yaşam aslında Türkiye’de kadınların yaşadığı gerçeklikten başka bir şey değildir. Bunu tersine çevirmenin yolu da kadınların örgütlü mücadelesinden geçmektedir. Her koşulda, yan yana olduğumuzda çemberi yıkacağımızı biliyoruz. Bu nedenle bütün kadın arkadaşlarımızı 25 Kasım’ı beraber örgütlemeye çağırıyoruz.

İş arayan bir kadının taciz kışkıracında üç haftası

Taciz kavramı ve tacize uğrayan kadınlarla ilgili durumun nasıl ele alınması gerektiğine dair yürütülen tartışmaların bilimselliğinin önünün kapatıldığı, tacizi gerçekleştiren erkek ve tacize uğrayan kadın hakkında magazin masalarında suç-ceza adı altında yanlış, yetersiz ve çarpıtılan saptamaların yapıldığı, genel olarak tacize uğrayan kadınların susturulmaya çalışıldığı ülkemizde sizlere yeni mezun olmuş bir genç kadın olarak iş arama sürecinde yaşadıklarımın sadece bir kısmını anlatmak istiyorum.

Ülkenin en iyi üniversitelerinden birinde haziran ayı itibarı ile mezun oldum. İş arama sürecinin zor ve uzun bir yol olduğunu biliyordum ancak kadın olduğum için daha en baştan yenik olduğumu fark etmem fazla zamanımı almadi. Öncelikle başvuru yapmak için birçok arama sitesinden kendime uygun iş ilanlarını incelemeye başladım “Giyimine dikkat eden, dış görünüşüne önem veren, bakımlı, fiziki düzgün..” daha çok masa başında idari işlerle ilgilenecek bir eleman arayışında istenilenler tam olarak böyleydi ve bu maddeler birçok iş ilanında da yazılıydı.

‘SEVGİLİN VAR MI?’

İlk iş görüşmesine başvurudan 2 gün sonra çağırıldım. Görüşmede evli olup olmadığım soruldu. Evli değilim cevabından sonra sevgilimin olup olmadığı sorusu geldi. “İş için bu sorular gerekli mi?” diye sorunca: “Biz sizi ararız...”

Başka bir iş görüşmesinde CV’ye hobiler alanına fotoğraf çekmek yazmış bulunmuştum. Tüm işle ilgili sorular bittiğinde işveren kendisinin de fotoğraf çekmeye olan ilgisini anlatmaya başladı. Yaklaşık yarım saat bıkmadan usanmadan arada da masada bulunan torunlarının fotoğrafına göz ucuyla bakarak dinledim. Daha sonra birçok fotoğraf makinesi olduğunu, istersem kullanabileceğimi, hatta üst katı stüdyo yaptığımı bir akşam buluşup yemek yedikten sonra stüdyoya gelip fotoğraf çekersek iş görüşmesinin olumlu sonuçlanacağını söylerken öfkeyle oradan uzaklaştım. Bir süre iş aramamaya karar verdim. Yaşadığım öfke maddi sıkıntılardan ağır basmıştı. Bir süre sonra tesadüfen açtığım mailimde başka bir iş ilanına yaptığım başvuruya cevap vardı. Arkadaşlık gizlilik ve para kelimeleri etrafında şekillenen yeni bir taciz döngüsü...

HER KADIN BİRBİRİNİN KIZ KARDEŞİDİR

Bu yaşadıklarımı tacize uğrayan kadınların yalnız olmadığını göstermek için yazdım. Çünkü her kadın birbirinin kız kardeşidir aslında. Ayrıca iş arama süreçlerinde yaşanan tüm tacizleri görünür kılmak adına bu yazıyı yazmaya karar verdim. Tacize maruz kalma ve ülkenin büyük bir kısmına yayılmış olan kadına yönelik tacizi basitleştirme ve yok sayma durumlarının da kadın belleğinde yer edindiğini belirterek tüm kadınlar için tacizden, şiddetten, sömürüden uzak yarınlar umuduyla bitirmek istiyorum.

İş ararken tacize uğrayan bir kadın /Ankara

Ağrı'dan Ankara'ya uzanan bir ayakta kalma mücadelesi

Burcu YILDIRIM

Müftülüklerde resmi nikah yetkisi ve Mağdur Hakları Yasa Tasarısı Meclis gündemindeyken karşılaştık Ülkü ile. Seyran pazarında, gündemdeki yasalarla görüşlerini almak için kadınlarla konuşurken... Ülkü, "Meclisten evliliklere kolaylık sağlamak yerine kadınların şiddet görmesini engelleseler, kadın haklarını artırsalar ya!" diyerek, biraz da serzenişle dile getirdi düşüncelerini.

Ülkü Dilli, kocası ve ailesinden gördüğü şiddete daha fazla dayanamayarak dört çocuğu ile birlikte Ağrı'dan ayrılarak Ankara'da yaşama tutunmaya çalışan bir kadındır. "Çok zorluk çektim, ama yenilmedim, aksine beni güçlendirdi" diyen Ülkü, kapılarını ve cesaretini, umudun sınırlarını zorlayan hayat hikayesini Ekmek ve Gül'e açtı.

'SEVDİĞİM İÇİN SESİMİ ÇIKARMADIM'

Ülkü, 22 yaşındayken sevdiği adamla kaçarak evlenmiş. Hayatının sonraki yıllarında da bu sevginin altında ezilmiş. Anlatıyor; "Sivas'tan Ağrı'ya gelin gittiğimde kaçtığım için beni çok ezdiler. Eşimin ailesi beni hiç bir zaman istemedi. 'Aleviyim' diye aynı evin içinde dışlandım. Sabah erken kalkıp bütün işleri yapıyordum, yine de yaranamadım. Eşimi sevdiğim için annesinin, kardeşlerinin kimi zaman da kendisinin şiddetine ses etmedim. Ayrı eve çıkmak istediğimde eşim isteyken başkalarıyla görüşürüm, namusumuza söz gelir diye izin vermediler. Aşiretlerdi, evden korkumdan çıkamıyordum. Çöp bile atmaya hızlıya gidip geliyordum."

'SUSTUKÇA DAHA ÇOK EZİYORLAR'

Kocasının ailesinde neredeyse herkesten şiddet görmüş Ülkü; dayak, tehdit, açlık, yoksulluk ne varsa yaşamış: "Çocuklarım da olunca onları bırakamadım, hep bu günlerin geçeceğini düşünerek devam ettim, ama anladım ki sustukça seni daha çok eziyorlar. Zaman zaman annemin babamın evine gitsem de kendimi hep fazlalık olarak hissettim. Ekonomik olarak ne kendime ne de çocuklarıma yetebiliyordum. Onları da zora soktuğumu düşünerek ve eşimin ailesinin de baskısıyla tekrar eve döndüm. Bu defa ayrı bir evde kalmamıza rağmen kışın ne sobamız vardı ne yiyecek bir lokma ekmeğimiz. Çocuklarım da ben de çok açlık çektik."

Bu süreçte eşinin de şiddetine maruz kalan Ülkü, iki kere sığınma evine gitmiş. Ancak "Orada da yaşamak çok zor, her şeyi belli bir zamanda yapman gerekiyor. Dediklerine mutlaka uymalısın. Bizim

muhtaç olduğumuzu ve çaresizliğimizi o kadar çok hissettiriyorlar ki kendine olan inancın, saygın gidiyor" diyerek anlatıyor o günleri.

'BEN ERKEĞİM BANA BİR ŞEY OLMAZ'

Bu süreçte kocası bir şekilde ona tekrar ulaşınca, yine eve dönmüş. "Artık eşimle güzel bir hayatımız vardı. İşi de iyiydi. Ta ki başka bi kadına aşık olup beni dört çocuğumla ortada bırakana kadar" diye devam eden Ülkü, bu durumu fark ettiğinde yaşadığı onca zorluğun boşuna olduğunu düşünmüş. "Hayattan hiç bir beklentim kalmadı. Tutduğum bir sevgim vardı o da gitti elimden. Beni kuma olarak yaşamaya ikna etmeye çalıştılar, kabul etmedim" diyor. Kocası onu ve çocukları bırakıp Ankara'ya sevgilisinin yanına yerleşmiş. Para göndermediğini, gönderse bile hiç bir şeye yetmediğini söylüyor. "Beni sokağa bile çıkartmazken sen başka bir kadının yanı-

na gidiyorsun ve bana kuma olmayı teklif ediyorsun, dediğimde bana verdiği cevap 'ben erkeğim, benim namusuma bi şey olmaz, ama sen yapamazsın' oldu. İşte bu kadar basitti." Çocuklarına ve kendisine bakabilmek için bir işe girmiş Ülkü. Daha bir günü doldurmadan eşi ve ailesi gelip çıkartmış, "Bizim namusumuza söz mü getireceksin, elaleme rezil mi edeceksin" diyerek kapıya dayanmışlar. "Kendimden değil ama çalıştığım yere zarar verecekler diye korkumdan işe gitmedim. Artık ölmekten korkmuyordum. Ya sakat kalırsam çocuklarıma ne olacak, diyordum. Sonunda açlığa ve yoksulluğa dayanamadım. Eşimi aradım, 'Burada yaşatmıyorlar, madem bizi terk ettin, madem boşanmamı istiyorsun, boşanacağım. Ama artık buradan çıkacağım, aileme ve bu hayata katlanmamın bir anlamı yok' dedim. Şimdi çocuklarımla birlikte komşularımın da desteğiyle ayakta kalmaya çalışıyorum" diyor. Eşi nafaka da ödemiyor, çocukları için maddi destekte de bulunmuyor. Üstelik istediği zaman eve gelip gidiyor. Bunu istemiyor ama şimdilik engel olamıyor: "Aslında uzaklaştırma kararı çıkartmak istiyorum ama buraya gelir, huzursuzluk çıkarır, komşularım da benimle konuşmaz diye korkuyorum. Çünkü büyük ölçüde onların yardımlarıyla yaşıyoruz. Mahkemeye gitsem bana ne yapacaklarını bilmiyorum. Televizyonlarda her gün çıkıyor, kadınlar ne yapsa kurtulamıyor. Her gün erkekler öldürüyor bu da beni korkutuyor."

BENİM HİKAYEM CESARET VERSİN

Boşanma sırasında iki çocuğun velayeti Ülkü'ye verilmiş. Devletten iki çocuk için 650 lira alıyor. Ancak diğer iki çocuğa da babaları bakmadığı için o bakıyor. Ankara'ya gelince evraklarında eksiklik olduğu için Ağustostan bu yana devletten ödenek de alamayan Ülkü, bu konuda kadınlara yardım sahip çıkılması gerektiğini söylüyor. "Şu an kirayı eski eşim veriyor ama devletin iki çocuğuma verdiği aylığı aldığım zaman 'Zaten para alıyorsun' diye vermeyecek. Çalışmak istiyorum ancak iki çocuğum daha küçük onları nereye bırakacağım?" diye soruyor.

Yaşadığı onca güçlüğe rağmen kendine biçilen hayati kabul etmeyen Ülkü, ayaklarının üzerinde durmaya çalışıyor. Hikayesinin kadınlara çaresizlik değil, cesaret vermesini istiyor Ülkü ve bir çağrısı var; "Haksızlıklara susmayın, sustukça eziliyorlar, kendinize güvenin ve korkmayın..."

Sovyetlerde kadına yönelik şiddetle mücadele

Müslime KARABATAK

Son iki sayımızda Sosyalist Ekim Devrimi'nin 100. yılı dolayısıyla Sovyetlerdeki kadınların modern evlilik yasaları ve ev işlerinin toplumsallaşmasıyla özgürlüğe doğru bir değil onlarca adım attığından söz etmiştik. Kadına yönelik şiddetin en çok tartışıldığı Kasım ayındaysa, dünyanın ilk işçi devletinin bu sorunla hangi bağlamlar içinde ele alıp mücadele ettiğine göz atalım...

Çarlık Rusya'sında devlet, din ve koca baskısı kadınların karşısında dikilmiş birer devasa duvardı sanki. Ekim Devrimi'yle birlikte bu duvarlar bir bir yıkıldı. İşçi iktidarının Sovyetler temelinde kurulması ve temel hakları güvenceye alan yasaların yürürlüğe konması henüz başlamıştı. Yeni bir toplum, yeni bir insan çehresi yaratma iddiasına sahip Sovyet iktidarı; toplumsal yaşamın her alanında kadın ile erkeğin ekonomik, siyasal ve toplumsal eşitliğini esas alıyordu. Kuşkusuz; yepyeni değer ve algıların, ilişki ve normların şekillenmesinin kısa sürede gerçekleşmeyeceği; kadın ve çocuklar üzerindeki ataerkil baskı ve şiddetin hızla ortadan kalkmayacağı biliniyordu.

Partide ve kitleler içinde eski efendi bakış açısının en son, en ince köküne kadar kurutulması gerektiğini söyleyen Lenin; mevcut tabloyu gerçekçi bir şekilde özetliyordu: "Savaşın etkilerinin ve başlamış olan devrimin atmosferi içinde, toplumun altüst olan ekonomik temeli üzerinde, eski ideolojik değerler çözülüyor ve bağlayıcı güçlerini yitiriyor. Yeni değerler, mücadeleler içinden çıkarak kristalleşiyor. İnsanlar arasındaki erkek ile kadın arasındaki ilişkilerde de duygular ve düşünceler devrim geçiriyor."

ESKİNİN KALINTILARINA KARŞI MÜCADELE

Kapitalist ülkelerde "özel mesele", "aile içi mesele" adı altında kadını erkeğin egoist ve despotik çıkarlarına teslim eden pratiklerin önemli bir bölümü (kadınlara yönelik şiddet ve cinsel saldırı suçları, evlilik içi tecavüz, çocuk istismarı) başından itibaren doğrudan Sovyet ceza yasası kapsamına alınmıştı. "Yasa önünde doğrudan suç teşkil etmeyen, ama açıkça kadınlara karşı yaklaşımda eski toplumun bir mirası olarak değerlendirilen anlayış ve pratiklere karşı ise ideolojik mücadele, teşhir ve tecrit araçları kullanılıyordu. Kadınlara karşı yönelen pratiklerde Sovyet toplumu, 'ailenin dokunulmazlığı' ve 'özel mesele' tanımlıydı."

Fuhuşa karşı mücadele de onu ortaya çıkaran ekonomik ve toplumsal koşullara karşı mücadele ekseninde ele alınıyor; fu-

Kapitalist ülkelerde 'özel mesele', 'aile içi mesele' adıyla kadını erkeğin egoist ve despotik çıkarlarına teslim eden pratiklerin çoğunluğu, başından beri Sovyet Ceza Yasası kapsamına alınmıştı.

huş yapan kadınlar değil, kadınları fuhuşa iten kişiler, arabulucular, genelev işletenler vb. cezalandırılıyordu. Yine fuhuş sırasında tecavüz cinsel saldırı suçu kabul ediliyordu.

Sovyet iktidarının yasalarının yanında, komünist parti ile onun kadın kolları olan Jenotyeller eliyle yürütülen çalışmalarda kullanılan araçlar, toplumsal ilişkilerin ekonomik, yasal ve sosyokültürel bakımdan dönüşmesine hizmet eden, erkek egemen anlayışları toplumsal yaşam ve ilişkilerden silmek üzere alınan önlemler son derece çeşitliydi. Bunlar, kadınları başta üretim olmak üzere toplumsal hayatın her alanına çekmek üzere başvurulmuş araç ve yöntemlerden başkası değildi.

İşyerlerinde, mahallelerde, köylerde kurulan kadın grupları, çevreleri ve komitelerinden kadın kulüplerine, delege toplantıları sisteminden kadın konferanslarına dek yaratılan örgütlenmeler kadınların toplumsal eşitliğini güçlendiren mecraların, dayanakların başında geliyordu. Kadınlar buralarda kendilerini geliştiriyor, tüm sorunlarını tartışıp çözüm üretiyor, örgütlü bir toplumsal yaşam içerisinde eskinin kalıntılarını hem

üstünden atmayı öğreniyor hem de üstesinden gelmenin yollarını buluyordu. Parti, Sovyet ve sendikalar da bu çalışmanın kapsamı dışında kalmıyordu.

ÖRGÜTLÜ YAŞAM

Basın bu yolda son derece güçlü bir araçtı. Her tabaka ve yaşam alanından kadınlar için çok sayıda merkezi ve yerel kadın gazeteleri, gazetelerin kadın ekleri bu amaca hizmet ediyordu. Bu dergi ve eklerin bazıları neredeyse tümüyle kadınların mektuplarından oluşuyor, kadınlar başta yaşadıkları şiddet olmak üzere yaşadıkları tüm koşulları tüm açıklığıyla anlatıyordu. Bu gazete ve dergilerde yayınlanan mektuplar, raporlar, makaleler üzerine pratik adımların atılması, önlemlerin alınması takip ediliyordu.

Sovyet halk mahkemeleri de son derece eğitici ve etkili yöntemlerin arasında bulunuyordu. Yargıç muavini olarak dava duruşmalarına katılan kadınlar hem yasal uygulamalardan doğrudan haberdar oluyor hem de süreçlerin nasıl yürütüldüğüne bizzat tanık olup izleme, öğrenme ve denetleme şansına sahip oluyordu.

PEÇE VE ÇARŞAFI YASAKLAR DEĞİL, KADINLARIN KENDİSİ ATTI

ÖZELLİKLE İslam dininin etkisindeki Tacikler, Özbekler, Kırgızlar, Türkmenler, Azeriler gibi onlarca doğu halkında kadınlara yönelik şiddet daha doğdukları anda başlıyordu. Şeriat kurallarının geçerli olduğu bu halklarda kadınları dövmek, erkeklerin birden fazla kadınla evlenmesi, çocuk yaşta evlilik, kilit altında tutmak ve çarşafa sokmak olağandı. Özbekistan ve Tacikistan'da "paraça" adı verilen çarşafın yanında ayrıca yüzlerine at kılından örülmüş "çadra" adı verilen kara bir peçe takmak zorundaydılar. Çıkarmaları ölüm sebebi olabiliyordu.

Jenotyeller buralarda özel bir çalışma yürüterek kadınları aydınlatmaya, siyasi ve kültürel olarak geliştirerek kendi kurtuluşlarını kazandırmaya çalıştı. Partinin kadın kitleleri arasında yürüttüğü çalışmanın ilkeleri aynıydı fakat doğunun yerel özelliklerinin de dikkate alınması gerçeği ortaya çıkmıştı. Lenin, keskin mücadelenin kitleleri karşılarına almak olduğunu söylüyor. Bu konuda asıl savaşı yoksulluk ve cahillikle olduğunu belirtiyordu.

Ağır ve görmeyi ve hareketi sınırlayan çarşaf ve peçenin sağlığa zararlı olduğu, dinin böyle bir gereksinime ihtiyaç olmadığı ve kadınların kişilik onuruna aykırı olduğu gerekçeleri üzerinde duruluyordu. Yürütülen kampanyalar artık kitlesel "Kahrolsun Çadra ve Paraça" eylemlerine dönüşmüştü. 1929'da Orta Asya'da 300'den fazla aktivist kadın katledilmişti. Öyle ki artık çarşaf ve peçelerini çıkarmak gerekmişti ama bazen yasalar da kadınları koruyamıyordu. Burada en büyük ders komünistlerin önderliğine düşüyordu. Önce komünist kadınlar ve üyelerin eşleri ile öğretmenler tarafından atılmaya başlandı.

1936 yılına gelindiğinde ise Özbekistan'ın başkenti Buhara'da tek bir çarşaf/peçeli kadına rastlanmıyordu. Bu değişimin temelinde ise kadınların üretime çekilmeleri yatıyordu. Sanayinin ve kolektifleşmenin gelişmesi, okul ve eğitim ağının kurulması, gerçiklerin etkilerinin kırılmasıyla genç nesil çarşaf ve peçe zorunluluğundan kurtulmuş ve kendi kurtuluşlarını yasaklarla değil kendileri ellerine almıştı.

Kayıplar zincirine bir halka daha; müftü nikahı

Cevriye AYDIN

Düşünün ki, çalışmak zorunda olan bir kadınsınız, küçük çocuklarınızı normal kreşlere yazdırsanız, kazanacağımızdan daha fazlasını ödemeniz gerekirken hükümet size 'çare' üretiyor. Milli Eğitim Bakanlığı, Ensar ve TÜRGEV gibi vakıflara eğitim işini organize etme yetkisi verince, mahallelerde sıbyan mektepleri çoğalıyor, 3-6 yaş arasındaki çocuklarınızı gayet uygun ücretle kabul ediyor. Ne yaparsınız?

Hiç değilse çocuklarınıza az da olsa et-süt, üst baş alabilir, hatta sevinebilirsiniz bile, böyle bir imkan sunulduğu için... Eğer daha güvenli, daha ekonomik ve laik bir alternatifiniz yoksa, çalışmaktan başka çareniz de yoksa çocuklarınızın zihnini, kişiliğini sizin olmadığımız saatler boyunca dinci, hurafeci, ürkütücü, korkuya ve boyun eğdirmeye dayanan sıbyan mekteplerinin şekillendirmesine mecbur kalırsınız.

Belki AKP'ye samimiyetle inanan dindar bir kadınsanız, bu çareyi bir lütf olarak bile görebilirsiniz. Belki yıllar boyunca adım adım, ekonomik ve sosyal haklar budanırken; evet ama yol, köprü, metro, havaalanı yapı-

Bu sistem böylece işleyecek; kadınları, erkekleri, gençleri, işsizlik denizine, borç batağına, açlık belasına atacak; sonra o denizde sıbyan mektepleriyle, müftü nikahlarıyla, imam arabulucularıyla onları karşılayacak. Denize düşen yılanı sarılayacak!

lıyor ya, yiyorlarsa da çalışıyorlar ya, dindar kadınlar korkusuzca kamuda, üniversitede başını örtebiliyor, aşağılanmadan ibadetini yapabiliyor ya, Müslümanlar ilk kez böyle başları dik ezilmeden dolaşabiliyor ya, diyerek umursamamayı tercih ettiniz. Belki siz belki eşiniz işsiz kaldı, ama sadaka ve parti yardımı sizi zora düşmekten kurtardı! Böylece hem haklarımız, hem işiniz gitti, aynı gerekçelerle ses çıkarmadınız; yardıma, sadakaya bağımlı hale geldiniz.

Bu arada bütün orta öğretim imam hatip olunca seviniyordunuz, çocuklarımız dinini, peygamberini öğrenecek diye. Eğitim sistemi dinsel temellerle beslendikçe bu nedenle itiraz etmediniz. Bu arada size kreş yerine sunulan 'imkanla' sıbyan mektebine verdiğiniz çocuğunuz tanıyamayacağınız hale gelecek. Dünyayı dinsel hikayeler ve kurallar üzerinden algıladığı için kor-

kudan geceleri altını ıslatacak ve size "Çalışma, o para günah!" diyecek. İlköğretim çağına gelip biraz akli ermeye başlayınca "Anne, günahlarım çoğalmadan ölmek istiyorum!" diyerek okuldan gelip ağlayarak kucagınıza atlayacak. Ne yapacaksınız?

Bu sistem böylece işleyecek; kadınları, erkekleri, gençleri, işsizlik denizine, borç batağına, açlık belasına atacak; sonra o denizde sıbyan mektepleriyle, müftü nikahlarıyla, imam arabulucularıyla onları karşılayacak. Denize düşen yılanı sarılayacak! Mesele artık dünyevi bir mücadele alanı olmaktan çıkacak. Çünkü, bir kere o çarkın dişlilerine paçayı kaptırdınca, neye itiraz etseniz, karşınıza "Günah" çıkacak, "Dinimizde yeri yoktur" çıkacak, "Sen dinimize mi küfrediyorsun?" çıkacak... Ve bu sarmal içinde kadın, erkek, çoluk, çocuk, genç, yaşlı o sulara debelenip duracak. ➡

DİNİ VE MİLLİ HASSASİYETLERE ABANMAK

Müftülere nikah kıyma yetkisi veren yasa tasarısının Erdoğan'ın öfkeli talimatıyla TBMM Genel Kurulundan alıncı acele geçirilmesinin sebebi, özlenen işte böyle bir "milli irade" oluşumuna itiraz etmesi muhtemel toplumun, bütün diri ve dirençli dokularını susturmak ihtiyacıdır.

OHAL sayesinde muhalif medya kapatılmış, bütün muhalifler cezaevine konulmuş, gazete televizyon deyince AKP bültenlerinden ibaret bir Türkiye görüntüsünden başka ses-görüntü kalmamışken; "son bir yılın her 15 dakikasında bir kişi 'terörist' olarak tutuklanmış" ve bu böyle devam ediyor; CHP'nin en kritik anlarında AKP'yi zordan kurtaran tutumu bile artık iktidarda kalmayı garanti edemiyor. AKP'nin, dini ve milli 'hassasiyetlere' abanmaktan başka, halkın hayatını değiştirmeyi vaat edebileceği bütün olanakları tükettiği bir gerçek.

Sürece yayararak çıkardıkları yasalara baktığımızda (imam hatiplerle ilgili düzenlemeler, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı nezdinde Diyanet görevlilerine aile, kadın, çocuk, engelli her alanda görev verilmesi, pozitif bilimlere dair derslerin müfredattan kaldırılması/azaltılması, sanat derslerinin seçimlik hale getirilip din derslerinin mahalle basıncıyla seçtirilmesi, sıbyan mektepleri, müftülere nikah yetkisi, imam arabulucularla boşanmanın önlenmesine dair muhtemel tedbirler) eğitim, aile, sosyal yaşam olmak üzere bütün bir hayatı yeniden ve dinsel-Sünni-Hanefi temelde şekillendiren tekçi düzenlemeler olduğunu görüyoruz.

Mesele hayatın bütün alanlarını -daha basıcı yöntemlerle yönetebilmek için- dinselleştirmek olunca, nikah kıyma yetkisi teferruattır denebilir. Ama buradaki önemli hamle; Medeni Kanunun içerdiği, yüzyılların mücadelesine dayanan, kadınların kanlarıyla canlarıyla bedel ödeyerek yasalara kazıttıkları haklarının "Bunda ne var?" kofluğunda içindeki sorularla bertaraf edilerek, o meşum yasanın talimatla geçirilmesi. Kanırta kanırta ülkeyi sürüklemek istedikleri karanlık mecralara giden yolda, henüz tam olarak bertaraf edemedikleri kadınların tarihsel kazanımlarını bir an önce gömüp,

Ama halkların ve kadınların da tarihten birikerek gelen deneyimlerinin güçlü sezgisi ve bilgisi var. Bilgi ve deneyimleri mücadeleye, örgütlenmeye ve birleştirmeye dönüştürebilsek, bu ağır havanın, bu dinsel ve milli görünüşlü kirli yönetme ve savaş politikalarının yerle yeksan olması çok uzak bir ihtimal değil.

acele yol almak istedikleri aşikâr!

BİR GECE ANSIZIN...

Nedir o kazanımlar? Evlenme sözleşmesinde kadının kendi serbest iradesini ifade etmesi, evlilik ile doğacak çocuğun velayet hakkını erkekle eşit bir şekilde kullanması, çalışmak için eşinin rızasına ihtiyaç olmaması, çalışmadığı takdirde nafaka alabilmesi, şiddete uğradığında eşini, eski eşini, nişanlısını, sevgilisini, abisini, babasını evden uzaklaştırma kararı alabilmesi, boşanma hakkına sahip olması, mal paylaşımında eşit hakka sahip olması, boşanırken şiddet uygulayan, aldatan kocadan maddi-manevi tazminat alabilmesi gibi kadını, hiç değilse kağıt üzerinde erkekle eşitleyen bir statü sağlayan haklar...

Tüm bu hakları sıfırlamaları "bir gece ansızın" yayınlanacak bir KHK'ya bakar. "Şeriat hükümlerinde olduğu gibi kocanın boş ol demesi halinde boşanma kararı verme yetkisi de veriyoruz müftülere. 6824 sayılı yasayı da kaldırıyoruz, artık aile içi şiddeti imamlar çözecek (zaten imamlar boşanmaları önleme görevlisi), nafakayı da (tartışmaya başladılar) kaldırıyoruz. Çünkü, çocukların velayeti sadece babaya verilecek. Mal paylaşımı diye bir şey de yok artık. Koca kazanmış, almış; kimin malını kime paylaşıyorsunuz!" diyebilirler mi?

Koşullar böyle kaldığı ve caydırıcı bir mücadele ortaya konmadığı sürece hiç kuşku yok, diyebilir, yapabilirler!

TENCEREDEKİ KURBAĞA MİSALİ

Çıkarttıkları her yasa ile aslında yasaklar zincirine bir halka eklediler. Çok klişe bir örnek olacak ama içine atıldığı su ısındıkça alıştığı için farkında olmadan haşlanıp ölen kurbağa misali, bir süre sonra yerleşen uygulamayı unutup, daha vahimiyle

cebelleşiyoruz. Kadınları farkında olmadan 'ısıtarak' köleliğe doğru yaklaştıran değişikliklerin her birine karşı koymak önemli ve kimi zaman iktidara geri adım da atıyor. Ama toplamda baktığımız zaman, iki ileri bir geri hak ve özgürlük alanı azalıyor, çember daralıyor.

Daralma süreci aynı zamanda savaş politikalarına hız verildiğini, bunun için de baskıcı ve gerici politikaların daha da şiddetleneceğini gösteriyor. Bunun önemli adımı kadınları daha çok baskı altına almaktan geçiyor.

AKP iktidarı; hak tırpanlayarak, yoksullaştırarak, işsizleştirerek ve açlığa terk ederek yarattığı sosyal sorunlarla baş etmek için içeride "Yüzde 99'u Müslüman olan bir ülke..." diye başlayan söylemlerini halka mal etmek için yoğun dini argüman ve baskılara daha çok ihtiyaç duyacaktır. Milliyetçi ve şoven söylemleri yükselterek, savaş bütçesini halka yıkan uygulamalara hız vererek, itiraz edenleri din düşmanlığıyla, vatan hainliğiyle suçlayarak susturmaya hız verecektir. Bu gidişin muzaffer bir dönüşü yoktur ama, savaş felaketinin faturası, Afganistan, Irak ve Suriye'den bildiğimiz üzere önce kadınlara çıkacaktır.

AKP'nin hayatı dinselleştirmesine karşı, çocukların psikolojisini kötürümleştiren eğitim politikalarına karşı, işsizliğe ve savaş bütçesine karşı, siyasal davalara ve baskılara karşı; bilimsel laik eğitimi ve laik yaşamı, iş ve barış mücadelesini, adalet hak ve özgürlük mücadelesini kıyasıyla büyüterek ve birleştirerek yol almamız kaçınılmaz bir zorunluluktan öte bir var oluş savunması haline geldi. En başta biz kadınlar açısından...

BUNDA DEMAGOJİ VE HİLE VAR

Buraya kadar attıkları adımları, "Bunda ne var, şöyle faydalı, böyle kolaylaştırıcı, kültürümüz, değerlerimiz..." gibi savunmalarla, gelişmelerin vahametini gizleyerek attılar.

Bunda; sivri ucunu kadınlara ve çocuklara doğrultmuş bir savaş var; bunda kadınları İran'da, Afganistan'da, Irak'ta, Suriye'de olduğu gibi, haklarından ve özgürlüklerinden soyup, savunmasız ve etkisiz bırakıp, köleleştirme emeli var... Bunda dini değer ve kutsalları çirkin amaçlara alet etme hilesi var. Attıkları her adımı dini, milli inanç ve geleneklerle örtüleyip, itirazları dini değer, milli dava tabusuyla susturmaya çalışan demagoji var...

Bunda, açlık, yoksulluk, işsizlik karşısında kadınları güçsüz ve mecalsiz, örgütsüz ve mücadelesiz bırakma hedefi var. Bunda kadınları ve erkekleri sadece kendi çıkar hedeflerinin ve keyfi mutlakiyetçi, tekçi, çağdışı yönetme arzularının, açıkça savunulmadığı için dini örtülerle örtülmüş hileli görüntüsü var.

Ama buna karşılık, halkların ve kadınların da tarihten birikerek gelen deneyimlerinin güçlü sezgisi ve bilgisi var. Mücadele deneyimlerinin başarısı ve yenilgilerinin acı sonuçları da var. Eğer bilgi ve deneyimleri mücadeleye, örgütlenmeye ve birleştirmeye dönüştürebilsek, bu ağır havayı kısa sürede dağıtıp, bu dinsel ve milli görünüşlü kirli yönetim ve savaş politikalarının yerle yeksan olması çok uzak bir ihtimal değil.

Dayanışma ruhu, bizi buluşturacak

Tuzluca Kadınlar Dayanışma Derneği'ndeki kadınlarla dayanışmayı vurguladığımız, aşure günümüzü geçtiğimiz haftalarda gerçekleştirdik. Etkinliğimiz için hazırlıklarımızı tamamlamaya çalıştığımız günlerde müftülere resmi nikah yetkisi verilmesi tartışmaları sürerken kadınların bu meseleyle dair sohbetleri, eylemlilikleri, irili ufaklı buluşmaları da sürdü. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "İsteseniz de istemerseniz de bu yasa Meclisten geçecek" söylemlerinin üzerinden çok vakit geçmeden de yasanın Meclisten geçişinin haberini aldık. Bu yasanın Meclisten geçmesinin hemen ardından da evliliklerde arabuluculuk yeniden gündeme geldi.

Aşure günü sebebiyle dernek üyesi olan olmayan birçok kadının bir araya geldiği bu etkinlikte

kadınlar ile yasanın içeriğine dair sohbetlerimizi sürdürdük.

"Zaten böyle olacaktı, dediklerini yapıyorlar, yapacak bir şey yok" diyen birkaç kadınla sohbet eden bir arkadaşımızın "O zaman şiddete, tecavüze de sessiz mi kalalım, sonuçta böyle oluyor, her geçen gün artıyor, yapacak bir şey yok mu diyelim?" cevabıyla konuşma derinleşti. Özellikle kürtaj yasası ve kadının tecavüzçüsü ile evlendirilmesi gündemlerinde nasıl bir tepki verdiğimizizi, geri adımlar attığımızı konuştuk. O yasalarla yapılmak istenilenlerin şimdi böyle bir şekilde önümüze koyuluyordu ve bunu tartışmaktan, tepkimizi göstermekten vazgeçmemeliydik. Bize dayatılana değil, bizlerin öznesi olduğu bir hayat talebinde ısrarcı olmalıydık.

Biz o gün malzeme almak için alışverişe giderken belki kadınlara yönelik yapılan uygulamaları konuştuk, belki o anki tartışmanın hararetiyle aşureye koyacağımız cevzeleri daha sert vurarak kırdık. Evlerimizden getirdiğimiz malzemeler yetmedi belki o an, manavın pahalılığından, çalışmaya yaşamının zorluğundan, hayatının farklı alanlarında karşımıza çıkan sıkıntılardan dem vurduk.

Ama bu acı tatlarla birlikte o kazana sevgimizi, inancımızı, inadımızı kattık kaynattık.

Ve biliyoruz ki dayanışma ruhu bizleri aşure kazanın başında buluşturduğu gibi her alanda buluşturacaktır.

Tuzluca Kadınlar Dayanışma Derneği

Eşitsizliği derinleştiren yasalar sendikaların gündemine girmeli

Ayşe Öz Sincan-Ankara

Geçtiğimiz yıl gündeme getirilen 'tecavüz edenle tecavüze uğrayanın evlendirilmesi' önerisi her kesimden kadının tepkisine yol açarken müftülere resmi nikah kıyma yetkisi verilmesi muhafazakar kadınlar arasında ve özellikle Sincan gibi ilçelerde yaşayan kadınların tepkisini çekmeyi ne yazık ki başaramadı. Zaten Sincan gibi yerlerde yaşayan işçi, emekçi ve ev kadınları resmi nikahtan önce hoca nikahı denilen imam nikahını daha nişanlılık döneminde yaptırır genellikle. Bu yüzden bu durumun resmileşmesi onlar için çok farklı bir durum değil, hatta işlerini de 'kolaylaştırıcı' bir uygulama olmuş gibi hissetmelerine sebep oldu. Bu durum genel olarak fabrikalarda hem kadın hem de erkek işçiler arasında birbirine benzer tartışmalarla sürdü.

Bantta çalışırken, kadınların yasayla ilgili Meclis önünde yaptığı eylem haberine "Bunlar da iyice abarttı. Herkes imam nikahı yaptırıyor ne olmuş yani" diyen kadın ve erkek işçilerin sayısı hayli fazla.

HEP KADINLARIN, İŞÇİ, EMEKÇİLERİN ALEYHİNE İŞ YAPIYORLAR

MÜFTÜLERE resmi nikah yetkisi üzerinde tartışmalar yürütürken Mağdur Hakları Yasasını da es geçmemek gerek. Pazarda konuştuğum bir kadın çokça tartışılan Mağdur Hakları Yasa Tasarısını kendi hayatından bir örnekle değerlendiriyor. Eşi ile boşanma durumunda, ellerindeki evin kendisine bir güvence olduğunu düşünüyor. Sigortası ve bir mesleği yok. Durumunu ise şöyle özetliyor: "Mevcut yasayı kim çıkarttıysa ona dua ediyorum. Şimdiki tasarı bence yanlış. Kadınların haklarını elinden alacak ve kadınlar bu konuda mücadele etmeli."

"Siz ne yapacaksınız" diye sorduğumda ise "Ben evde kocamla mücadele ediyorum" cevabına birlikte gülümsüyoruz. "Ben AKP'ye oy verdim ama artık güvenmiyorum. Hep kadınların, işçi emekçilerin aleyhine iş yapıyorlar. Bıktık" diyor.

"Avrupa'da da papazlar kıyıyor nikahı, onlarda sorun olmuyor biz 'imam kıysın' deyince hemen ayaklanıyorlar. Zaten iki kere iş yaptırıyorduk önce imam sonra nikah memuru şimdi daha kolay oldu" diyenler...

Bu yasayı sadece belediyelerin nikah memuru yetersiz olduğu için yapıldığını, "Nasıl nikah memuru bilgisayara işliyor evliliği şimdi de müftüler işleyecek. Hangi kurumda olduğu önemli mi, devlet önünde evli görüleceksin" diyen kadınların sayısı da hiç az değil.

Yalnızca bir 'nikah' meselesi olarak sunulması, yasa ile kadınların miras, boşanma, velayet, nafaka gibi temel haklarında yaşayabilecekleri kayıpları, derinleştireceği eşitsizliği görünmez kılıyor.

Bu nedenle böyle yasalara karşı bir mücadelenin işçi sendikalarının da gündemine girmesi işçi kadınların hakları ve geleceği için çok önemli. Kadın işçilerin bu mücadelenin bir parçası olmasına önem göstermek de işçi sendikalarının vazgeçilmez bir işi olmalı.

Tek seçenek birlikte mücadele

**Cansu ÖZYAPICIEL
Ankara**

Müftülük yasasının Meclisten geçmesi ile tartışmalar derinleşti. Meclis binasının da yer aldığı Dikmen'de yasa dair tartışmalar yürüten kadınlar yasa değişikliğinin amacını dini kuralların uygulandığı bir devlete dönüşme ve kadını toplumsal hayattan çekme olarak yorumluyor. Bu yasaların bir gün herkese dokunacağını ve o zaman tepki verilmeye başlanacağını düşünen kadınlar, daha erken davranmak gerektiğini belirtiyor.

Herkesi bilinçlenmesi, tüm kadınların birleşmesiyle yasaların geri çekilebileceğini düşünen Nebahat, OHAL'in hak talep etmeyi daha da zorlaştırmak için sürekli uzatıldığını söylüyor. Hülya ise yasanın nasıl uygulanacağından endişeli. "Müftülerin, imamların, taciz gibi kadının mağdur olduğu durumlara karşı tutumları doğru olmayacak. Geçenlerde bir haber okudum. Bir kadın 'Kocam kızımı taciz etti' diyerek müftüye gidiyor, müftünün cevabı 'Bir kereden bir şey olmaz, aile arasında halledilir, aileye zarar gelmesin'le kalıyor. Bunun gibi bir çok örnekle karşı karşılaşmaktan endişeliyim" diyor.

Çıkarılan ve çıkarılmaya çalışılan yasaları desteklemediğini belirten Sevinç de yasa içeriğinin özellikle kadınlara iyi anlatmak gerektiğini düşünüyor. Gençlerin, çocukların cemaatlara muhtaç kalmaması için her yerde fonlar oluşturulmasını öneriyor ve "Demokratik haklarımız için ayrılıklarımızı bir kenara bırakarak, birlikte mücadeleye etmeliyiz" diyor.

Yine bir başka kadın da nikahların belediyelerde kıyılmasını tercih ettiğini belirtiyor ve sözlerini şöyle sürdürüyor: "Ben de inançlı bir insanım ama onların yaptığı iki işi birbirine karıştırmak. Kadınlar dahil kim hak aramaya kalksa gördüğü zulüm hepimizin içini yaralıyor. Tepkimizi oylarımızla göstermeyi deneyince de oyları çalarak elimizdeki tek imkanı da alıyorklar. Şu an kendim için olmasa bile kızımın geleceğinden çok endişe duyuyorum. Çocuklarımız şimdiden eğitim sistemi ile perişan oluyorlar, İmam Hatip'ten başka gidecek okul bulamıyorlar."

Birlikte bir çay bile içemeyecek miyiz!

Adile DOĞAN

Günlük koşuşturmadan, çocuklardan, ev temizliğinden artan o kısacık zamanı ve son güneşli günleri değerlendirmek için halıyı kilimi kapıya sermiş oturuyorlardı. Kimden mi bahsediyorum? Tabi ki komşu kadınlardan. Tam eve girmeye çalışırken “Komşu” diye seslendiler, “Hadi gel semaveri yakacağız, çay içeriz birlikte.”

Yanlarına oturdum. Yorulduğumu oturunca fark ettim. Çocuklardan, günlük işlerden konuşurken, biri eğitim ve sağlıktan dert yanmaya başladı. Peşinden diğeri derken hepimiz aynı sorunları konuşmaya başladık. Hemen yanımda oturan komşunun çocuğunun okulundaki sorunları dinlemeye odaklanmışken, birden diğer kadınların bağışmalarıyla irkildik. Ne olduğunu anlamaya çalıştık. Az önce hep birlikte güle oynaya sofrayı kuran, hem bir şeyler yiyip hem de sohbet eden, her konuda birbirlerine hak veren kadınlar, ‘koyun-hain’ diyerek kavga ediyordu. Onları bir şekilde susturup meseleyi anlamaya çalıştık.

KİM KOYUN, KİM HAIN?

Evimizin karşısına yeni bir cami yapıldı. Cami çevresinde çok hummalı bir çalışma sürüyordu. Nedeni ise Başbakan Binali Yıldırım’ın açılışa gelecek olmasıydı. Kadınlardan biri “Esenyalı Esenyalı olalı böyle güzel yol yapımı görmedi. Sırf Başbakan gelecek diye bütün yollar bal dök yala olmuş” deyince, başka bir kadın “Tabi ki öyle olacak. O bu ülkenin başbakanı, geçtiği yollar güzel olmalı” diyerek savunmaya geçmiş. Kıyamet de bu yüzden kopmuş!

O gün orada dokuz komşu kadındık. Kimimiz merdiven temizliği yaparak geçiniyor, kimimiz çalışmak zorunda ama 40’lı yaşlarda olduğu için iş bulamıyor... Kimi ise eşi izin vermediği için bırak çalışmayı en fazla çocuğunu okula götürece kadar ev-

den uzakla-

şabi-

lıyor. Yaşamları da sorunları da birbirine benzeyen kadınlar, konu siyaset olunca, daha doğrusu hükümetin yapıp ettikleri olunca birbirinden uzaklaşıp kutuplaşmaya, düşmanlaşmaya başlıyor. AKP’ye oy vermiş kadınlar, “Siz hainsiniz, iyi yapılmış hiçbir şeyi görmüyorsunuz” derken, muhalif -ağırlıklı olarak CHP’li- kadınlar ise “Siz koyunsunuz, yaşamlarınız bu kadar kötü iken uyanmıyorsunuz. Tek adama tapıyorsunuz. Adam saraylarda lüks içinde, biz ise açız...” diye karşılık veriyor.

AKP’li kadınlar “Siz yıllarca puta taptınız. Şükürler olsun ki başkanımız başa geçti de çocuklarımız putperest olmayacak” derken, muhalif kadınlar “Peki bunca şiddet ve çocuk istismarı varken ne diyeceksiniz” diye soruyor. AKP’li kadınların yanıtı gecikmiyor; “Bunlar eskiden de vardı, cumhurbaşkanımız mı ‘gidin bunları yapın’ diyor. Sütü bozuk insanlar her yerde var. Bu ülkeyi daha da güzelleştirecek ama putperestlerin yaptığı yasalar yüzünden eli kolu bağlı...” Müftü nikahı konusunda da kızgın muhalif olanlar, ama diğerleri “Allah’a şükürler olsun ki burası Müslüman bir ülke, iyi ki yaptılar bu yasayı” diyor. Artan çocuk evliliklerine, istismarcıyla evlendirmeye herkes karşı ama AKP’li kadınlar için “Şu an öyle bir tehlike yok!”

ORTAK SORUNLAR, ORTAK DİL

Tartışma bu minvalde sürerken, araya girip, herhangi bir partiden bahsetmeden, “Kadınların üzerindeki şiddet, baskıyı, yoksullaşmayı ne bugün ne de dünle tarif edemeyiz” diyorum. Elbette 16 yıl içinde giderek ağırlaşan sorunlarımız var. Yoksulluk ve şiddet kadınların ortak sorunu. Yan yana geldiklerinde bunları konuşup tartışıyorlar ama bunun nedenini asla konuşmuyorlar. Çünkü konuştuklarında kavgaya tutuşuyorlar. Arada bazı noktalarda ortaklaşıyorlar, ama birbirlerine karşı öfke ve düşmanca söylemlerde bulduklarında, o azıcık ortaklaşılan mesele de arada kayboluyor.

“Geçmişte ya da şimdi yapılan yanlışları niye savunalım ki... Asıl mesele; ne yapmak lazım?” diyerek sohbetin yönünü değiştiriyoruz. Her dönemde kadınların payına hep aynı şeylerin düştüğünü hatırlatıyoruz. “Bunun değişmesi için dilimiz, dinimiz, rengimiz ne olursa olsun birlikte düşünmek ve mücadele etmek zorundayız” çağrısı yapıyoruz.

Kadınların deyimiyle “siyaset konusu kapandı”da, o az önce birbirleriyle kavga eden kadınlar, tekrar gülüşüp konuşmaya, birlikte çay içmeye devam ediyorlar. Ben de çayımı yudumlarken, bir yandan da tartışmayı sertleştiren bütün o meselelerin elbette siyasetin konusu olduğunu, gerilime yol açan şeyin asıl olarak siyaset yapmak değil ‘particilik’ olduğunu, kadınlar olarak kendi siyasetimizi nasıl yapabileceğimizi, sorunlarımızın gerçek çözümünü konuşmayı nasıl başaracağımızı düşünüyorum...

Kadınların gelişmesinden korkuyorlar

Neslihan KARYEMEZ
Küçükçekmece

Kadınların ve muhalefetin bütün itirazlarına rağmen yasalara göre resmi nikah yetkisi veren yasa mahallelerde kimi kadınların gündemi arasındaydı. Kadınların itirazlarına kulak tıkayan bir anlayışla hareket edilirken biz de Küçükçekmece’de kadınların yasayı nasıl değerlendirdiklerini konuştuk.

“Biz ne dersek diyelim Cumhurbaşkanını kendi bildiğini yapıyor. Nasıl bir adam bir kadını gözüne kestirdi, o an hemen bir dini nikâhla her şey çözülecek. Bunu istiyorlar” diyen Nazlı, din gereği dini nikâh yapıldığını ve bunun doğal olduğunu ifade ediyor. Ancak dini nikahın tek başına kadınların haklarını korumadığını söyleyen Nazlı, “Şimdi müftülere verilen resmi nikâh yetkisi ile kadınlara ‘Sen şu kadar malı al ya da hiç mal hakkın yok’ denilebilecek. Kadınlar da buna boyun eğip kabul edecek. Kadını, kadının adını tamamen yok etmeye çalışıyorlar. Tek korkuları kadınların gelişmesi, kadınlar geliştikçe boyun eğmeyecek, bundan korkuyorlar” diyor.

AYRISHMAYA İZİN VERMEMELİYİZ

Aysel ise bütün yasaların topluma hap gibi yutturulduğunu söylüyor. “Müftülük nikâhı tamamen çocuk yaşta evliliklerin önünü açmak için. Çevremizde de örnekleri var. Çocuk yaşta evlendirilip imam nikâhı yapılıyor. Kızın yaşı geldiğinde resmi nikâh kıyılıyor. Bu ülkede her gün kaç kadın öldürülüyor. Boşanmak istiyor, kocası tarafından kurşunlanıyor. Müftü nikahı ile kadınlar hiç boşanamaz hale gelecek” diye konuşuyor. Kapalı, açık demeden kadınların birleşmesi gerektiğini söyleyen Aysel, “Kadınların ayrıştırılmasına izin vermemeliyiz” diye de ekliyor. Nilgün ise 22 yıldır tektilde çalışan bir işçi. 11 yıldır evli. Müftülerin resmi nikâh kıymasına o da karşı. Çünkü kadınların ezilen taraf olduğunu, bu yasayla kadınların hayatının daha da zorlaşacağını düşünüyor.

Çalışan kadınların en az yarısı emekli olamayacak!

Kadınlar, çalışma yaşamında çeşit çeşit eşitsizlikle karşılaşılıyor. Bu eşitsizlikler, sosyal güvenlik sisteminde daha da çoğalıyor. Sosyal güvenlik sisteminin emeklilik için aradığı “sigortalılık süresi”, “prim ödeme gün sayısı” ve “emekli yaşı” koşulları en çok kadınları vuruyor.

Feray YAĞMUR

Çalışma yaşamında olan herkes belli bir yaşa gelince emekli olmak ister. Yıllarca verdiği emeğin karşılığında emekli aylığı almak ister. Yaşamının son döneminde çalışmadan yaşayabilmeyi arzu eder.

Çalışma yaşamında erkekler göre çok daha dezavantajlı konumda olan kadınların emekli olmayı erkekler göre daha çok istemesi ise hiç şaşırtıcı değildir.

Ancak ülkemizdeki sosyal güvenlik sistemi, emekli aylığı bağlamak için kişinin çalışıp çalışmadığına değil; sigortalı olup olmadığına, priminin ödenip ödenmediğine bakar. Belli bir süre primi ödenmeyen emekli etmez. Belli bir yaşa gelmeye emekli aylığı bağlamaz.

Kadınlar, çalışma yaşamında türlü çeşit eşitsizlikle karşılaşılıyor. Bu eşitsizlikler, sosyal güvenlik sisteminde daha da çoğalıyor. Sosyal güvenlik sisteminin emeklilik için aradığı “sigortalılık süresi”, “prim ödeme gün sayısı” ve “emekli yaşı” koşulları en çok kadınları vuruyor.

Sosyal güvenlik sistemimiz bir zamanlar çalışma yaşamındaki bu eşitsizlikleri görüyordu. Bu eşitsizliklerin emekliliğe daha az etki etmesi için kadınlara daha kolay emeklilik koşulları sağlıyordu.

1999 ve 2006’da “sosyal güvenlik reformu” adı altında yapılan düzenlemeler, emeklilik koşullarını zorlaştırdı. Reform adı altında, çalışma yaşamında eşit olmayan kadın ve erkekler, emekli olma koşullarında eşitlendi!

Bugün Türkiye’de fiilen çalışan her 2 kadından en az 1’i için emeklilik hayal! Bu durumun üç temel nedeni var. Birincisi ve en önemlisi kadınlarda kayıt dışı çalışma oranının yüksek olması. İkincisi sigortalı çalışan kadınların önemli bir kısmının düzenli ve sürekli çalışmaması. Üçüncüsü ise emekli olmak için gereken koşulların zorlaştırılması.

Emeklilik Hayal; Çünkü...

KAYIT DIŞI ÇALIŞMA EN BÜYÜK SORUN!

Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2016 yılı verilerine göre 8 milyon 313 bin kadın çalışma yaşamında. Ancak bu kadınların 3 milyon 679 bini, yani yüzde 44’ü sigortasız çalışıyor. Farklı çalışma türlerine göre sigortasız çalışma oranı şu şekilde değişiyor:

Çalışma Türü	Sigortalı	Sigortasız	Toplam	Kayıt Dışı Oranı
Ücret, Maaş ya da Yevmiyeli	4.245.000	1.031.000	5.276.000	20%
İşveren	97.000	15.000	112.000	13%
Kendi Hesabına Çalışan	123.000	612.000	735.000	83%
Ücretsiz Aile İşçisi	169.000	2.021.000	2.190.000	92%
Toplam	4.634.000	3.679.000	8.313.000	44%

Tablodan görüldüğü üzere ücretli (işçi, kamu çalışanı) olarak çalışan kadınlar ile işveren statüsünde olan kadınlarda sigortasız çalışma oranı diğer çalışma türlerine göre daha düşük. Bununla birlikte 1 milyondan fazla kadın işçi sigortasız çalıştırılıyor. Bu, hiç küçük bir rakam değil. Kendi hesabına çalışan kadınlarda (esnaf, çiftçi vb.) sigortasız çalışma oranı yüzde 83. Aileye ait tarlada ya da işverinde çalışan ancak bu çalışması karşılığında ücret almayan ücretsiz aile işçisi kadınlarda ise kayıt dışı oranı ise yüzde 93’ü buluyor. 2 milyondan fazla ücretsiz aile işçisi kadın sigortasız.

Sonuçta kadınların yüzde 44’ü sigortasız çalışıyor ve sigorta primleri ödenmiyor. Dolayısıyla bu grupta yer alan kadınlar için emeklilik son derece zor.

Bu tabloya baktığımızda kendi hesabına çalışan ya da ücretsiz aile işçisi olan kadınların çok büyük çoğunluğu için emekliliğin neredeyse imkânsız olduğunu görüyoruz. Sigortalı çalışan 4 milyon 634 bin kadının, 4 milyon 245 bini (yüzde 92’si) ücret, maaş ya da yevmiye karşılığı çalışıyor. Bir başka deyişle kadınlar için sigortalı ve dolayısıyla günün birinde emekli olabilmeyen yolu büyük ölçüde ücretli çalışmadan geçiyor.

Ancak bu grupta yer alan kadınların emekli olabilmeleri için düzenli ve sürekli çalışmaları ve emeklilik koşullarını yerine getirmeleri gerekiyor. Bu da bizi düzenli ve sürekli çalışmama sorununa götürüyor.

Emeklilik Hayal; Çünkü...

BU HÜKÜMET EMeklİLİK KOŞULLARINI AĞIRLAŞTIRDI

9 EYLÜL 1999’dan önce kadın ve erkek işçiler için emeklilikte bir yaş koşulu aranmıyordu, kadın işçiler 20 yıl sigortalılık süresi ve 5 bin günle; erkek işçiler ise 25 yıl sigortalılık süresi ve 5 bin günle emekli olabiliyordu. Dolayısıyla, ilk sigortalı olduğu tarihten itibaren 20 yıl geçen ve yaklaşık 14 yıl boyunca sigortası düzenli yatan bir kadın işçi emekli olmaya hak kazanabiliyordu.

Ancak 1999 yılında yapılan değişiklik ile hem kadın hem erkek işçiler için prim gün sayısı 7 bine yükseltildi. Kadınlar için emeklilik yaşı 58, erkekler için 60 olarak belirlendi. Yarışın bitiş çizgisinin ileriye götürülmesi, en çok bu yarışa geriden başlayan kadın işçileri olumsuz etkiledi.

Bu da yetmezmiş gibi 2006’da yapılan ve 1 Mayıs 2008’de yürürlüğe giren değişiklik ile emeklilik koşulları daha da ağırlaştırıldı. Emeklilik yaşı kademe olarak hem kadın hem erkekler için 65’e çıkarılırken, prim gün sayısı ise 7 bin 200 güne yükseltildi.

Bugün sigortalı kadın işçilerin önemli bir kısmı, düzenli ve sürekli çalışma olanağın yoksun ve primleri düzenli yatmıyor. Prim gün sayısının 5 binden 7 binlere çıkarılması, bu kapsamdaki kadınlar için emekliliği ya imkânsız hale getiriyor ya da önemli ölçüde zorlaştırıyor.

Emeklilik Hayal; Çünkü...

KADINLAR İÇİN DÜZENLİ VE SÜREKLİ İŞLER YOK!

SAYISI 1 milyon 250 bine ulaşan kamu çalışanı kadınların büyük kısmı düzenli ve sürekli olarak çalışma ve emekli olma olanağına sahip. Ancak sayısı 3 milyona varan kadın işçiler için aynı şeyi söylemek pek olanaklı değil. Türkiye’de kadın işçilerin önemli bir kısmı için çalışma yaşamı kesintilerle dolu. Birçok kadın işçi, evlendikten, çocuk sahibi olduktan sonra çalışma yaşamından tümüyle veya bir süreliğine çekilmek zorunda kalıyor. Öte yandan kadınlarda işsizlik oranı daha yüksek ve kadın işçiler daha sık işsiz kalıyor. Dolayısıyla kadın işçiler için emekli olmak için gereken prim gün sayısını doldurması daha zor hale geliyor.

Sosyal Güvenlik Kurumu verileri de bu durumu doğruluyor. 4-A’lı çalışan işçi ya da memur erkeklerin ortalama prim gün sayısı 2.749 iken kadınların ortalama prim gün sayısı 1.895. Erkeklerde ortalama sigortalılık süresi 14 yıl, kadınlarda ise 10 yıl. Dolayısıyla kadın emekçiler, emeklilik bakımından erkek işçilere göre daha geriden geliyor.

Örneğin 1999-2008 yılları arasında ilk kez sigortalı olan kadın ve erkek işçilerin emekli olabilmek için 7 bin gün prime ihtiyacı var. Yaklaşık bir hesapla söyleyebiliriz, bu kapsamdaki bir erkek işçinin emeklilik çizgisine 7 adım kaldıysa, kadın işçinin atması gereken daha 10 adım var.

Bir an için çalışma yaşamını bir maraton, emekliliği ise bitiş çizgisi olarak düşünelim. Bitiş çizgisi hem kadın hem erkekler için aynı yerde ancak kadınlar bu yarışa daha geriden başladığı gibi yarış boyunca da çeşitli engellerle karşılaşılıyor.

Bu da bizi, 1999 ve 2006 yıllarında reform adı altında gerçekleştirilen ve bitiş çizgisini daha da ileri çeken sosyal güvenlik hakkına yönelik ağır saldırılara geri götürüyor. Adına reform denilen bu saldırılar bizim emeklilik koşullarımızı ağırlaştırırken, geleceğe ilişkin kaygılarımızı da büyüten pek çok madde içeriyor.

BİR DE BÖYLE BAK!

KADINLAR kayıt dışı çalışmaya itiliyor dedik. Sigortalı çalışan kadınların ise büyük kısmı düzenli ve sürekli bir işe sahip olamıyor dedik. Bu hükümet “reform” adı altında zaten zor olan emeklilik koşullarını daha da ağırlaştırdı, kadınların dertlerini daha da arttırdı dedik. Gelin bu tabloya bir de rakamlardan bakalım...

■ Kendi hesabına çalışan her 10 kadından 8’i sigortasız. Ücretsiz aile işçisi olan her 10 kadından ise 9’u sigortasız. Bu kapsamdaki 2,5 milyondan fazla kadın fiilen çalışıyor olsa da sigortasız olduğu için emekli olamayacak!

■ Sigortasız çalıştırılan yaklaşık 1 milyon kadın işçi, ilerleyen dönemde sigortalı çalışma ve düzenli prim olanağına sahip olmazsa emeklilikten mahrum kalacak!

■ Sigortalı kadın işçi sayısı yaklaşık 3 milyon civarında. Ancak kadın işçilerin kayda değer bir kısmı düzenli ve sürekli çalışmıyor, dolayısıyla sigorta primleri düzenli yatmıyor. Bu durum, kadın işçilerin emekliliğe ulaşmasını zorlaştırıyor!

■ Emeklilik koşullarının ağırlaştırılması, zaten bu koşulları sağlamakta zorlanan kadınlar için emekliliği ya olanaksız ya da çok güç hale getiriyor! Çalışma yaşamındaki kadınların yüzde 44’ü sigortasız. Sigortalı olan yüzde 56’nın bir kısmının ise emeklilik koşullarını sağlaması olanaklı değil ya da çok zor. Bir başka deyişle, mevcut koşullarda bugün fiilen çalışma yaşamında olan kadınların en az yarısı için emeklilik uzak bir hayal.

İşte tam da bu yüzden bu mevcut koşulların değiştirilmesi gerekiyor. Nası bir değişikliğe ihtiyaç olduğunu ise gelecek ay ele alacağız.

NE İSTİYORUZ

■ Kadın-erkek herkese işsizlik, kaza, hastalık, malullük, yaşlılık ve ölüm hallerinde ve tüm kadınlara analık ve doğurganlık hallerinde sosyal güvence sağlanması,

■ Ücretli çalışmayan kadınlar için kocalarına ve babalarına bağlı olmadan ücretsiz sağlık güvencesi ve emeklilik hakkı.

■ Kadınların ev içinde harcadıkları emek de gözletilerek erken emeklilik hakkı...

Deneme süreleri sizin olsun, üstü kalsın!

Sarya TUNÇ

Müjde! Fabrikalarda ya da kafe gibi hizmet sektöründe çalışan işçilerimizin eğitim düzeyi son on yılda yüzde 500 arttı! Artık hizmet sektörü ve fabrika işçiliğinde kalitemiz çok yüksek ve bu alanlarda çalışan işçi statüsündeki vatandaşlarımızın eğitim düzeyi açısından Avrupa'da birinciyiz! E tabii ki Avrupa bizi bu yüzden kıskanıyor!

Yukarıdaki kısa paragraf şimdilik sadece benim hayal ürünü. Ama yakın zamanda 'malum' gazete spotlarını süslemesi ihtimali hiç de uzak değil.

İşsizlik rakamları döviz gibi arttıkça artıyor. En hızlı artış üniversite mezunlarında. Bunların içinde de cinsiyete dayalı bakarsak, bilin bakalım ibre hangi yönde ilerlemiş? Tabii ki genç işsizliğinde kadınların sayısı erkekleri neredeyse ikiye katlayacak boyutta.

HANIMLARIN DİKKATİNE!

Ne yapıyor genç kadınlar? Üniversiteyi bitirdiği andan itibaren, hatta bazen mezun bile olmadan, iş bulamayacağı korkusuyla stres altında yaşamaya başlıyor. Elbette çoğunluk iş bulamıyor. Kendi eğitimini aldığı alanda çalışabilmek ise artık arkadaş sohbetlerinde tebrik nedeni haline gelmiş. Yapılan

tüm araştırmalar işverenlerin de bu işsizlik ortamından hayli faydalandığını gösteriyor. Hayır, artık bu faydalanma düzeyi maaşları düşürmenin ötesine geçti. Artık ücretsiz çalıştırmanın yolunu da buldular. Duymamış olamazsınız, artık her şirket stajyer arıyor. Herkes deneyimli işçi istiyor, diğer yandan da deneyim kazandırmak için ücretsiz çalıştırmak istiyor. Üstelik 15 gün, 1 ay değil; en az 6 ay istiyorlar. Kime elim değse –herkes, her alanda iş arayan gençler– aynı dertten muzdarip. İnsanlar bir sene sonra belki asgari ücretin biraz üstünde maaş alabilmek için atılacak son kurşununu harcayıp bu ücretsiz çalışmalara evet demek zorunda kalıyor. Peki bu şanslı olmayanlar? Çok büyük bir kısmı artık hizmet sektöründe. Hizmet sektöründe ve fabrikalarda çalışan işçi profili o kadar değişmiş ki!

Geçen gün yüksek lisansını yapan bir meslektaşım yeni ayrıldığı bir genetik laboratuvarında çalışırkenki deneyimini aktardı. İşe girip bir ay çalıştıktan sonra patronunun –o şekilde anlaşmalarına rağmen– maaşını vermediğini, gerekçe olarak da 'bu deneme süresiydi' dediğini söyledi. Bir genetik laboratuvarı –ki patronu bir profesör!– bunu, çalıştırdıktan sonra söylüyor! Savunması da "Zaten deneyimi nereden edineceksin, ben sana iş öğretiyorum" olmuş. Tabii ki işe ihtiyacı olduğu için çalışmaya devam eden arkadaşım, "Ondan sonraki aylarda da asla anlaştığımız ücreti vermedi, hep daha azını verdi" dedi. İşverenin bu cüreti açıktan bulabilmesi, tek örnek üzerinden geneli görmemize yardımcı olabilir sanırım.

EMEĞİMİZİN KARŞILIĞIN İSTİYORUZ

Rakamlar çok vahim! SGK verilerine göre çırak, stajyer ve kursiyer sayısında son bir yılda 1 milyon 250 bin civarında artış yaşanmış. Bu kişiler resmi olarak işsiz de sayılmadıkları için, hükümetin rakamlarında bunları birer istihdam mucizesi olarak görüyoruz. Bu şekilde duyurmaktan da hiçbir hicap duymuyorlar.

Sonuçta bu işsizlik sorunsalı, ülkemizde yaşanan başkaca sorunlardan bağımsız düşünülemez için; birkaç sene iş arayan ve bulamayan kadın, böyle bir isteği de varsa evlenme ihtimaline daha çok yaklaşıyor. Evli olan kadınların çocuk yapma ihtimalinden ötürü işe girme olasılığı daha çok düşüyor. Çocuk sahibi olup hala iş bulamayan kadınsa artık tamamen eve çakılıyor. Tüm sosyal medya ve televizyon alanlarında gördüğümüz kutsal annelik tataraları da bunu besliyor elbette. Yine de çalışmayı tercih eden kadınlar ise neredeyse maaşlarını tamamen kreş ya da bakıcılara para vermek üzere alıyor desek, yanlış olmaz sanırım. Aradığı, eğitimini aldığı veya bir insana yaraşır koşullardaki işi bulamayan kadınların evde ev işlerine, çocuk ya da yaşlı bakımı ile ev içi görünmeyen emek silsilesine katıldığı sonucuyla yüzleşiyoruz sonra da.

Ülkedeki işsiz sayısının fazlalığından faydalanıp düşük maaşla çalıştırılma ile mücadele ederken önümüze pervasızca çıkarılan deneme süresi ya da stajyer statüsü gibi uydurma kavramlarımız sizin olsun. Emegimizin karşılığını istiyoruz.

Çalışmanın ne olduğunu İstanbul'da öğrendim

Merhaba ben Şeyda Soydan, 26 yaşındayım. Hakkâri Yüksekova'da doğdum. Ev kızıydım. 2016'da sokağa çıkma yasağından sonra İstanbul'a gelmek zorunda kaldık. Oralar artık yaşanmaz haldeydi. Sabaha kadar uyumuyorduk. Patlama sesleri, silah sesleri... Korkudan bir duvarın kenarına sığınmanın ne kadar kötü olduğunu bilemezsiniz. Sesler hâlâ kulağımda, hiçbir şey kalmadı hayatımda. Yaşamak nedir, çalışmak nedir bilmezken İstanbul'da öğrendim bunları.

İstanbul'a gelmem için yengem ısrar etmişti. Şimdi "Ayaklarım kırılıysaydı da İstanbul'a gelmeseydim" diyorum. İlk işyerim bir konfeksiyondur. orada öğrendim çalışmayı. İlk ay 950 lira maaş verdiler. Benim için iyiydi. Bir gün ailem aradı, evimiz yerle bir olmuştu. Annemler "Bize ev tutun, oraya geleceğiz" dedi. Ev tuttuk, ama o kadar pahalıydı ki kazancımız ancak kiraya ve boğazımıza yetiyordu. Amcamın oğlu beni kalite kontrolcü olarak yanına aldı. Bilmediğim halde gittim denedim. İşyerinde kimse benimle konuşmazken "Hoş geldin" diyen bir tek Seher oldu. Sonra onunla kardeş gibi olduk.

Çok çalıştığım halde ustabaşının gözünde beceriksizdim. "Ne zaman öğrenecek bu işi" diye söylenirdi. Bir gün Koton'dan iş geldi, saydım tam çıktı, ustabaşı saydı eksik çıktı. Ütücülerin yanında "Geri zekalı pantolon nerede, o işi hemen çıkar" diye azarladı beni. Sonunda onun hata yaptığı anlaşıldı. O gün o kadar çok ağladım ki hayatım boyunca unutmayacağım. Artık dayanamaz hale geldim. İşimi yapmaya çabaladım, insan muamelesi görmek istedim ama göremedim.

Ardından Gültepe'de bir bökçüde garson olarak işe başladım. Burada 8 ayım geçti. Birlikte çalıştığım iş arkadaşlarım çok iyiydi, ama sigortam yoktu. Tanıdıklarım A101 markette çalışıyordu, ben de sigortası var diyerek garsonluk işinden çıkıp markete başvurduğum, işe alındım. Fakat beklediğim gibi olmadı. 12 saat çalışıyorum, sigorta var ama nasıl var! Aldığım ücret asgari ücret, bir dakika bile oturamıyorsun. Ne öğle arası, ne dinlenme molası, yeme içme yok. Kasada çalışmaya başladığım bir gün yanlışlıkla kasadan bir ürün iki defa geçirdim. Yeni öğreniyordum ve tektim, aklımda tutamamışım. Sorumlu gelip bağırırdı, "Sen bu işi beceremiyorsun, seni başka yere göndereceğim, uğraşamam seninle" dedi. Bu işi de bırakacaktım ama çalışmak zorunda olduğum için bırakmadım. İşte bu zamana kadar bu koşullarda çalıştım. Hayat bize ne gösterecek daha bakalım.

Hoşça kalın...

Hastanede yaşadıklarımız saymakla bitmez

Merhaba emekçi kardeşlerim, ilk etapta şunu söyleyeyim; 11 yıldır hastanede çalışmaktayım. Bu yıllar da birçok şey gördük, geçirdik. Ben taşeron işçisiyim ve çalışma koşullarımızı, şirketin bizlere yaptıklarını anlatmak istiyorum. En önemlisi biz kadınlara nasıl mobbing uygulanıyor, bunları birkaç örnek vererek dile getirmek istiyorum. Yaşadığımız sorunların başında biz işçileri, her zaman en alt kademe görmeleri, şirketin bizim arkamızda durmaması geliyor. Sendika da arkamızda durmuyor. Yoğun bakım hastasını MR, BT gibi şeyler için temizlik personeliyle yalnız gönderiyorlar. Şefler bize yalnız gidemezsiniz diyor, fakat yanlarına bir doktor, hemşire gelse şefler bu sefer gidebileceğimizi söylüyorlar. Yani ikili oynuyorlar. Eğer ki işçi "Ben gitmem, sorumluluk almam" derse, hemen şirket yetkilileri iş kıyafetlerini teslim et, işi bırak dışarıda çok işsiz var" diyerek bizi işten atmakla tehdit ediyor.

İŞÇİLER ARASINDA AYRIM YAPILIYOR

Başka sıkıntılara gelirsek; bir arkadaş vardiya 15 dakika geç geldi diye yevmiyesi kesildi, eve gönderildi; gece vardiyasında evrak vermek için ambulans garajına yalnız gönderilen kadınlar nöbetçi memuru uygunsuz halde gördüler, bunu şirkete bildirdikleri halde memur sadece uyarı aldı. Paralarımız zamanında yatmıyor, personeller arası AKP'li ya da değil diye ayırım yapıyor.

Bazı arkadaşlar yıllardır aynı bölümde çalışırken bazılarımız rotasyona tabi tutuluyoruz. Buna da şirket karar veriyor, istediği kişileri sabit çalıştırıyor, istediklerini çalıştırmıyor. Bayramlarda o kişiler çalışmıyor geriye kalan çalışıyor. BT ve MR tetkiklerinin öğleden sonraya kalması işi daha da yoğunlaştırıyor, personel o işi yapmaktan temizlik yapamıyor sonra temizlik olmamış diye baskı kuruyorlar.

Bizim üç vardiyada da şef var ve sürekli kontrol ederler. Bir gün serviste çalışan bir arkadaş 23.07'de lavabodayken şef kont-

role geliyor, görev yerinde yoktur deyip tutanak tutuyor hemşireye bile sormadan.

ADIN TEMİZLİK PERSONELİ AMA HER ŞEYSİN

Doktor ve hemşireler sürekli şiddet görüyor hasta yakınlarından, tehdit alıyorlar ve bu sürekli oluyor. Acilde çok yaşıyor ve yönetim buna hiçbir çözüm bulmuyor. Hastane polisi ve güvenlik hiçbir şey yapmıyor. Bazen bu olayların arasında temizlik personeli de şiddete maruz kalıyor. Hemşirelerin görev tanımı yok, temizlik personeli görevi olmayan her şeyi yapıyor. Doktor ve hemşireler de şirketi çok sorumsuz buluyor, ancak hiçbir çözüm bulunamıyor.

Hafta sonu izninde temizlik yapmaya götürdükleri işçiler var, "Para vereceğiz" diyorlar ama vermiyorlar. Bir gün böyle bir temizlik esnasında arkadaşın üzerine dolap düşmüş, kolu kırıldı. Kılıfına uydurdular. İş kazası saymadılar, arkadaş da korktuğu için şikayetçi olmadı. Şefler bazı arkadaşlara özel işini yaptırıyor ve sonra o kişileri iyi personel olarak nitelendirerek, para yardımı yapıyorlar. Hastanede yaşadığımız sorunlar yaz yaz bitmiyor. Biz taşeron işçiler artık bu sorunlarımıza bir çözüm istiyoruz.

Hastane çalışmam bir taşeron temizlik işçisi / İZMİR

Kadınlar güvencesizlik değil, kadro istiyor

Nazife ORTAKCI
Ankara

Kamuya bir istikrar programı diye sunulan serbest rekabete dayalı taşeronlaşma, aslında esas işleri ucuz işgücüne havale etme ile ortaya çıktı. Taşeronluk mal ya da hizmet üretiminin parçalanarak alt iş verene devredilmesiyle belediyeler, hastaneler, üniversiteler olmak üzere tüm kamu kuruluşlarında yürütülen temizlik, güvenlik, bakım, ulaşım ve bilişim alanlarında yoğunlaştı. Belediyelerde ve hastanelerde çalışan taşeron işçi sayısı kadrolu işçi sayısını geçti. Hükümetin "kamuda taşeron kadro" diye müjde vermesi açıkça bir aldatmadı. Yıllardır iktidardakiler bu hukuksuz çalışma ile ilgili işlerin içinden çıkamadılar. Geçen sene Maliye Bakanı'nın taşeron ile ilgili yaptığı açıklamalarda "Bu çalışmayı yaparken gördük ki o kadar basit değil, karmaşık. Çok farklı türden sözleşmeler var" sözüyle kadro meselesinin sürekli askıya alınmasına tanıklık ettik. Açıklamaya göre özel sözleşmeli personel olarak istihdam edilecek kişiler; kurum sınavlarına, güvenlik soruşturmalarına, belli süreyle sözleşmelere (2 veya 3 yıl gibi) tabi tutulacak.

KOCA PARASINA KATKI!

Bu süreç içerisinde özellikle taşeronda çalışan kadınlar kadroyu umutla beklemekte. Hastanelerde, beledi-

yelerde, üniversitelerde, Bakanlıklarda, AVM'lerde çalışan kadın işçiler birçok sıkıntılarının ve sorunlarının arasında dahi bu umutlarını korumaya çalışıyorlar. Örneğin geçenlerde konuştuğumuz AVM'de taşeron olarak temizlik işçiliği yapan bir kadın arkadaşımız çalışma vakitlerinde her işe koştuğunu, eskiden zor diye gördüğü tuvalet temizliğini şimdilerde o işle görevlendirildiğinde daha rahat ettiğini anlattı.

Öte yandan taşeron kadın işçilerin sıkıntıları yalnızca kadro istemi ile alakalı da değil. Yoğunlukla hastanelerde çalışan kadın işçilerin aldıkları asgari ücreti "koca parasına katkı" olarak görmesi hatta kimi kadın işçilerin maaş kartını kocasının elinde olması kadınları ekonomik anlamda zor duruma düşürüyor. Öte yandan kimi işçi kadınlar da çocuklarının eğitimi, evin ihtiyaçları vb. sebeplerden dolayı aldıkları ücretin yetersizliğiyle birlikte birçok banka kartı ve sırtlarına yüklenen borçlar ile boğuşmaya devam ediyor.

VARDİYALI ÇALIŞMA KADINLARIN YAŞAMINI ZORLAŞTIRIYOR

Bir diğer mesele ise taşeron işçisinin yapacağı işler dışında diğer işlerle de ilgilenmesi gerektiğinin dayatılması. Örneğin hastanelerde hemşirelerin yapacağı işlerin (hastanın altının temizlenmesi, oksijenin takılması vb.) işçilere yaptırılması ve işçilerin bu işleri yapmaması durumunda tutanakla veya iş-

ten atılmasıyla tehdit edilmesi de taşeron işçilerin yükünü artırıyor. Vardiya ile çalışma sistemi ise çoğu olan kadınları zor durumda bırakan bir diğer unsur. Öte yandan doğum yaptıktan 3 ay sonra işe başlaması mecbur olan kadın işçileri de unutmamamız gerekir.

Ayrıca zorluklar yalnızca çalışma yerinde değil. Gece vardiyasında olan kadınlar için ulaşım, çevredekilerin tacizi, karanlıklarda tedirgin dolaşmaları da bir hayli sıkıntı yaratan vaziyette.

Siyasetçiler tarafından kendi çıkarları için "müjde" diye sundukları taşeron işçilerinin sorunlarının çözümü meselesi adeta bir oyuncak haline getirilmiştir. İş verene cennet, işçiye cehennemini yaşatan bu taşeron sisteminin son bulmasını istiyoruz. Bütün taşeronda çalışanlara kadro verilsin istiyoruz.

Derneğimizi sahiplenen kız kardeşlerimize söyleyecek sözümüz var

Yasemin AKPINAR
Esenyalı Kadın
Dayanışma Derneği

Esenyalı'da 2013 yılında "Bir Şey Yapalım, Yan Yana Gelelim, Birlik Olalım" sözünün coşkusuyla, dayanışma ile kurduk derneğimizi. Yüzlerce kadının hayatına dokunduğumuz her kadın için bir ucundan tuttu. Kimi evinde düzenlediği toplantılarla kadınlarla buluşmamızı sağladı. Kimi yaşadığı şiddet dolu hayatı arkasında bırakarak bizimle birlikte yürümeyi seçti. "Kız kardeşlik köprüleri" kurduk savaştan kaçarak ülkemize sığınan kız kardeşlerimiz için. Yaşama hakkımızı ve özgürlüğümüzü yok sayanlara hayır demek, dayanışmayı büyütmek için düzenlediğimiz 8 Mart etkinliklerinde yüzlerce kadınla buluştuk. Artan istismar olaylarına karşı çocuklarımızı koruyabilmek için eğitimler de düzenledik.

Şiddet ve yoksullukla dolu bir hayatı bize hak görenlere, "sus, otur, senin adına her kararın ben alırım" diyenlere karşı gücümüzü birleştirdik. Baskıyı arttıran, şiddeti aklamaya çalışan, kazanılmış haklarımıza el koyanlara, fikrimiz sorulmadan, önerimiz alınmadan hazırlanan yasa değişikliklerine hayır demek ve birlikte mücadele etmek için bir araya geldik. Ve devam ediyoruz yolumuza...

4 yıldır;

Bizimle dayanışmayı büyüten yol arkadaşlarımıza,
Gönüllü olarak derneğimizde düzenlediğimiz atölyelerde bize destek veren eğitimcilerle, psikolog, sosyolog ve avukat arkadaşlarımıza,

Mektuplarımızı, etkinliklerimizi sizlerle paylaşan Ekmek ve Gül ekibine,

Bizlerle kendisinin ya da en yakınındaki kadının yaşadığı şiddeti paylaşmak, sorunlarına çare bulabilmek için bir araya gelen tüm kadınlara,

Derneğimizi sahiplenen kız kardeşlerimize söyleyecek sözümüz var; İyi ki varsınız!

Derneğimizin açılışında şiirleriyle yanımızda olan Sennur Sezer'i ve zamansız kaybettiğimiz yoldaşımız Gürcü Dikmeç'i sevgi ve özlemle anıyoruz.

ESENYALI KADIN DAYANIŞMA DERNEĞİ DENDİĞİNDE...

Aşılamayacak duvar yok artık bize!

2013 yılı yazında Gezi süreciyle birlikte mahallede kadınlarla birlikte yapmış olduğumuz park forumlarıyla birlikte dernek kurma fikri gelişti. İşimiz zordu, biliyorduk. Ama kararlıydık ve başardık. İlk yıllarımızda çok acemiliklerimiz oldu. Bugün geçmişe baktığımda kadınlarla birlikte öğrenerek değiştiğimizi, dayanışmayı büyüttüğümüzü görüyorum. Kadınlar olarak birbirimize ihtiyacımız vardı. Çünkü hayatımızda şiddet, taciz, işsizlik ve daha birçok sorun vardı. Aslında mahallemizde yaşadıklarımız ülke gündeminde yaşananlarla aynıydı. Biz küçük bir mahallede kadınlar olarak bir araya geldik. Biliyorum ki birçok kadın arkadaşımız da kendi küçük mahallelerinde dernekleşerek, bir araya gelerek birçok sorunu birlikte aşacaklar. Her şeyin çıkarsız olduğunu, sevginin, dostluğun, yoldaşlığın, kız kardeşliğin, bir araya gelmenin bizim için ne kadar önemli olduğunu dernekle öğrendik. Biz kadınlar bir araya gelince hayatlarımızda aşılmadık duvar, engel kalmayacaktır. Yeter ki birlik olalım, yan yana gelelim, dayanışmayı büyütelim.

Yüksel YILDIZ

Şimdi ben kadınları güçlendiriyorum

Ben çalıştığım fabrikada ustabaşının tacizi ve hakaretine, sonra da fiziksel şiddetine uğramıştım. Ne işyerindeki sendika temsilcisi ne de üyesi olduğum sendika kılını bile kıpırdatmadı, çok zoruma gidiyordu. Ben de fabrikadan başka bir arkadaşın aracılığıyla dernekle tanıştım. "O dernekteki kadınlar bir yol bulur" dedi. Gerçekten de bulduk. Hiç tanımadığım bu kadınlar benim için inanılmaz bir dayanışma sergilediler. Ustabaşı işten çıkarıldı. Bu dayanışma ve mücadele sayesinde kazandım. Artık ben de bulunduğum yerde hiçbir haksızlığa göz yummuyorum ve mücadele ediyorum. Doğum günün kutlu olsun! Seni kuran kadınların hepsi benim kız kardeşim oldular, iyi ki varsınız.

Nuray BAYRAKLI

İyi olacak hastanın doktor ayağına gelir

Ben 20 yıllık kangren olmuş evliliğimi bitirmek zorunda kaldım. Neden, niçin uzun hikaye. 20 sene evvel nasıl geldiysem öyle çıktım o kapıdan, sadece yaradana sığınarak, iki çocuğumla. Yeni hayat kurmak, sıfırdan yuva yapmak maliyetli ve zor. Çok şükür eksikliklerimiz olsa da çocuklarla beraber üstesinden geldik. Ben evi ayırmıştım ama resmi olarak nereden nasıl başlayacağımı, haklarımı bilmiyordum. Hayat tesadüflerden mi ibaret yoksa iyi olacak hastanın ayağına doktor kendi gelir mi demeli, bilmem. Bu zor günlerde işyerimde Yüksel hanım bana Esenyalı Kadın Dayanışma Derneğinden söz etti. Gönüllü çalışan avukatları, psikologları olduğunu, ihtiyaç duyan her kadına dayanışma eli uzattıklarını dile getirdi. Gönüllü çalışan avukat haklarımı detaylı bir şekilde anlattı, gördüm ki aslında yalnız değilim. Her insan saygı ve sevgiyi hak eder. Derneğimize başarılar dilerim.

Dayanışma var oldukça...

Ben şimdi bir çocuklu ve hamile bir kadın olarak dernekten biraz uzak kalsam da zamanım oldukça çalışmalara katılmaya çalışıyorum. Bu arada, bunca güzel çalışmaya rağmen zaman zaman derneğimize karşı olumsuz görüş ve ufak tefek saldırılar da olmuyor değil. Bu tutumlar tabii ki bizi korkutmuyor. Bizler dayanışmamız ve mücadelemiz var oldukça biz hep burada olacağız. Geçen bu 4 sene içinde daha çok güçlendik. Önümüzde daha çok uzun zaman var.

Necla GÖÇER

Bir tanıştım, hayatım değişti!

Çok kalabalık olduğunu söyledikleri İstanbul'da ben yapayalnızdım. Ama artık yalnız değilim. Darda mıyım, hasta mıyım ya da canım eğlenmek mi istiyor; bir bakıyorum yanımdalar. Sadece bana mı? Hayır; dokunabildikleri bütün kadınlara. Bir tanıştım, hayatım değişti, şimdi bir başkayım. İyi ki hayatımdasınız!

Fatma ÖZTÜRK

Yalnız olmadığımızı gördüğümüz bir adres

Kimilerine göre şehrin ücra semtlerinden birinde sokak arasında bir kadın derneği olarak görünse de, kadınlar için bir yardım eli. Aynı zamanda ayakta durabilme savaşının en sağlam destekçisi. Tanışalı birkaç yıl olmasına rağmen sadece benim bildiğim dokunduğu sayısız hayat var. Bunları sadece 'adımız duyulsun' diye yapmıyorlar. İçtenlikle "Ne kadar çok kadına destek olabiliriz? Ayakta durma çabalarına ne kadar destek olabiliriz" diye tüm imkanları zorlayan hatta imkansızlıklar içinde mucizeler yaratan bir dernek.

Bizim gibi ücra semtlerde yaşayan kadınların dertlerini anlatacağı bir psikolog, sosyolog bulmak oldukça zor. Çünkü çoğu kadın maalesef mahallenin dışına bile çıkamıyor. Derneğimiz kadınların sorunlarına, kimseye anlatamadıklarına çare olmak, yalnızlıklarına son vermek için gönüllü psikolog, sosyolog, avukat ve doktorlarla buluşmasını sağlayan bir güven eli aynı zamanda.

Hayatın zorluklarına rağmen bize gülmeyi de unutturuyorlar. Etkinlikler, sanatsal çalışmalar, müzik, resim atölyeleri, kurslar da ayrı bir katkı kadın ve çocukların hayatına.

Kadınlar aslında hayatın en güçlü varlıkları. Ama dünyadaki sistem, erkekler ve gerici zihniyetler, kadınlara uyguladıkları şiddet, eziyet ve zorbalıkla bu gücü yok etmeye çalışıyor. Yenilgiler olsa da tekrar ayağa kalkmak, dirilmek kadının gücünün yok edilemediğini gösteriyor. Kadınların birbirlerine uzattığı elleri ve destekleri gösteriyor, ki aslında hiçbir kadın yalnız, çaresiz değil. Derneğimiz her zaman kadınlara uzanan bir dost eli, sonsuz bir güvenle elinizi uzatabilirsiniz.

Şirvan DEMİRCİOĞLU

GÜLTEN AKIN: DELİ KIZLARIN SESİNİ ÇOĞALTAN ŞAİR

Gülcan ÇETİNKAYA

“Çarşılarda erkek adları söylenir kadınlar gizli
Sana kim taktı bu sorumluluğu kadınsın”

Gülten Akın şiirini yazmaya başlamadan önce, Türkçe şiirin tarihsel dönemlerini ele alan araştırma yapıtlarını ve Akın'ın üretmeye başladığı dönemlerde şiir üzerine yazılmış metinleri gözden geçirdim. Okuduğum metinlerde, eserleri incelenen şairlerin neredeyse tümü Ahmet'ti, Mehmet'ti, Ali'ydi vs. “Edebiyat çarşısının” lonca şeyhleri, eril akılla beraberce kurdukları “gedik sistemini” ustaca işletip, kadınlara dükkân açma izni vermemişlerdi. Zaman zaman kendi sözünü, kadınlık hâlini duyurmak isteyenler ortaya çıkmış, onlar da “işportacı” muamelesi görmüşlerdi. Edebiyatın muhtesipleri (büyük eleştirmenler!) kadınlara durmadan ceza kesmişlerdi. Gülten Akın'ın ifadesi ile belki de “söz kuştı”. “Büyüyüp ağza sığmaz olduğunda uçurulmuş ancak, uçuranlar tutulmuştu.” Şiirde kadınları anlatma işini de yıllar boyu “efendiler” üstlenmiş; “Havva'dan miras fenalıkları, şeytanlıkları” ile kadınlar şiire konu olmuşlardı! Geleneksel şiirin Gülten Akın'a kadarki son yüzyılında elbette “kadına bakış” değişmiş, şair kadınların sayısı da artmıştı. Buna rağmen Gülten Akın'ın yazmaya başladığı 1950'lerde “kadın dilli şiir” geleneğinin henüz yeterli olgunluğa eriştiği söylenemez. Yine de, Gülten Akın'dan önce “kadın dilli şiir” için ilk ilmeği atan “deli kızlara” selâm etmek yerinde olacak: Sennur Sezer'in elimizden tutup okuttuğu Mihrî Hatun'a, Zeynep Hatun'a, Hubbî'ye, Şair Nigâr'a... Adları gizlenmiş, yazdıkları çekmecelerinde saklı kalmış nicelerini de unutmadan...

YA O TEDİRGİNLİĞİN SEBEBİ VARSA?

Türkçe şiir geleneği içinde “kadın dilli şiirin” eksik kaldığına işaret etmemin nedeni Gülten Akın'ın ilk şiirlerinde görülen “serçeler gibi ürkek, korku dolu, edilgen” kadınları anlama gayretindedir. Geleneğin kadınlara kapalı kapıları, Gülten Akın'ın ilk şiirlerindeki tedirginliğin sebebi olamaz mıydı? Erkek dili ile kurulum sürdürülmüş şiir, kadının kendini anlatmasına olanak tanımadığından “dolaylı”, “örtülü” ifadelere başvurulmuş olamaz mıydı?

Gülten Akın, şiire önce kendini anlatarak başladığını söylediği bir yazısında bu soruları sormanın haklılığını ortaya koyuyor:

“İlk üç kitabımda, *Rüzgâr Saati*, *Kestim Kara Saçlarımı* ve *Sığda*'da bireysel izleri, sonrakilerde toplumsal olanı baskın görebilirsiniz. Bireyseli daha çok, geniş dolaylımlı atıflarla, yan anlamlardan geçerek sislendirilmiş, birinci anlam geriye çekilmiş olarak; toplumsal izlekleri ise (*Kırmızı Karanfil*, *Ağtlar ve Türküler*, *İlahiler*...) anlamı belirginleştirici bir biçim içinde yazdım.”

Kadınlık hâllerini anlatmada yararlanacağı kadın edebiyatı geleneği eksik olan bir şair kadının kendi ben'ini anlatırken şiirine sinen duygunun “ürkeklik, edilgenlik,

korku” vb. olması epeyce manidar!

‘ÜRKEK SERÇE’DEN ‘BEN’ DİYEN KADINA...

Gülten Akın, ikinci şiir kitabı *Kestim Kara Saçlarımı* adlı yapıtta ilk kitabı *Rüzgâr Saatleri*'nde görülen kırılmalılığı atıyor üstünden. Kadınlık hâllerini anlatmada, dolaşmalardan biraz daha uzaklaşıp, daha cesur bir dil kullanıyor. Kitaba ismini veren *Kestim Kara Saçlarımı* şiiri, kadının “yasayla, yasakla, töreyle” çevrili olduğunu anlatarak başlıyor. Şiirin devamındaysa tüm toplumsal rollerinden kurtulma arzusunu “*Kestim kara saçlarımı n'olacak şimdi*” ile dile getiriyor. Çünkü geleneğe sevgili, eş, ana rolleriyle karşımıza çıkarılacak kadınların saçları da mutlaka uzun olmalıydı! Bu dize ve ardılında kullanılan ifade biçiminin gündelik yaşama, kadın diline yaklaşması, erkek dilli şiir karşısında, Gülten Akın'ın kendi dilini kurmaya başladığının göstergesi aynı zamanda. Aynı şiirde dikkatlerden kaçmaması gereken nokta, şairin “*Kestim kara saçlarımı n'olacak şimdi*” dizesiyle başladığı bölümü “*Kurtulan dirilen kişiye günaydın*” diyerek bitirmiş olması. Kısacası kadın kendi şiirinde de artık kişi! Ürkek serçe değil!

Gülten Akın, *Kestim Kara Saçlarımı* ve sonraki yapıtı *Sığda*'da kadınlık hâllerinin türlüşünü anlatmaya devam ediyor. Bu iki kitaba da “ev içlerine, karanlığa çekilmiş”, “sorumlu kadının” “kurulu sofralar, ütülü göleklerden” kaçış hayalleri hâkim. Bu hayalleri anlatırken şair, kendi ifadesiyle, “kadın oluşları dolayısıyla ezilenlerin ortaklaşacağı duyarlığı şiire getiriyor.” Böylece bir kadın edebiyatı kurmada, kendinden önceki kadınların attığı ilk ilmeğin üstünü örüyor.

KADIN ARTIK GÖSTERİLEN DEĞİL KONUŞAN ÖZNE

Gülten Akın şiirinde dönüm noktası sayılan, şairin dördüncü yapıtı *Kırmızı Karanfil*, “kadın dilli şiir” açısından da büyük önem taşıyor. *Kırmızı Karanfil*, şairin sonraki şiirlerini anlamak bakımından pek çok ipucunu barındıran *Güz* şiiri ile başlıyor. *Güz* yoksul, erkence yaşlanmış bir köylü kadının ağzından yazılmış. Nazım'ın, eleştirel bir tutumla, “soframızdaki yeri öküzmümüzden sonra gelen” diyerek yerlerine işaret ettiği kadınlar, Akın'ın bu şiirinde gösterilmekle kalmıyor; konuşturuluyor! Binlerce yıl şiirde kendilerine yer bulamayan kadınlar, Gülten Akın şiirinin içindeler ve artık konuşan onlar! Şair, kadınları konuştururken de halk söyleyişinden yararlanıyor. Kadınlar artık kendi hallerini kendi dilleriyle anlatmaya başlıyor! *Güz*, şairin bireysel çıkışı olanın ötesine geçerek genişleyen bir şiir evreni kurmaya başladığının da göstergesi. Çünkü şairin sonraki eserlerinde, farklı toplumsal katmalardan pek çok kadının sesi işi-

tiliyor. En çok, sınıfsal çelişkiler içinde hayatta kalmaya çalışın; üzerlerindeki sömürünün kadın oluşları nedeniyle katmerlendiği yoksul kadınların sesi...

Gülten Akın, kadınların ezilmişliğini daha iyi duyurmak için, *Güz*'de konuşan kadının kendinden söz ettiği dize başlarında, “ben” zamirini küçük harfle yazmış. Bu tutumuyla “biçim ile içeriğin birbirinden bağımsız ele alınması gerektiği” tezine kafa tutuyor. Yani biçim içerikten bağımsız filan değil. Şiir bir bütün. Yani ozan kadınsa kadın. Ozanlığı için kadınlığını kenara koyması filan gerekmiyor. Yani kendini yaşamdan, yaşamı da şiirden çıkarıp kenara koymuyor Gülten Akın. Bu işte, şiir geleneği karşısında takınılmış devrimci bir tutum!

Gülten Akın'ın şiiri, “kadın edebiyatı” açısından yazmakla bitirilemeyecek kadar zengin bir kaynak. “Erkek dilli” şiir geleneğine devrimci bir tutumla dur diyen Gülten Akın kendinden sonra gelecek “deli kızlara”, seslerini çoğaltmaları için büyük bir alan açtı. Bu yazımın yazılış amacı Gülten Akın'ın şiirde sürdürdüğü kadın mücadelesini; Türkçe şiir geleneği içinde “susturulmuş bir dille” “kadın olanın diliyle” yazarak kendine ve şair kadınlara yolu nasıl açtığını anlamaya çalışmaktır. Ben beceremediysem anlatmayı, varın sizler Gülten Akın okuyun.

SUSMA

kadın görünmüyor, iki yanda da yok/balkonda, veran-dada, hayır yok/kapatmış kendini yalnızlığıyla/şezlong kitap gözlük/orada öylecene/sustu kaldı, geriye geriye çekilerek/biliyor/Her konuşma bir şeyi değiştirir hayatımızda

Pediatri servislerinde neden hep anneler refakatçi?

Başak Edge GÜRKAN
SES İzmir Şube Sekreteri

Bazılarımız biliyor, bazılarımız bilmiyor belki ama hastanelerde bulunan pediatri servislerinde sadece annelerin refakatçi olabileceği ile ilgili bir kural var. Elbette böyle söylendiğinde aslında hepimize normal geliyor, çocuğun bakımı günlük hayatta nasıl annenin sorumluluğundaysa, çocuğumuz herhangi bir sebeple hastaneye yattığında da sorumluluk bizim olmalı!

Başına gelene kadar bu kuralın ne kadar zorlayıcı olduğunu açıkçası ben de fark etmemiştim. Oğlum ağır bir enfeksiyon geçirdi ve günlerce evdeki yorucu ve uykusuz bakım sürecinin sonunda, sağlığında iyileşme olmadığı için oğlumun hastaneye yatırdılar. Bir haftalık yorgunluğun

üzerine dayanabilecek gücü kalmayan ben, o gece eve gideceğimi, hastanın yanında babasının kalacağını hemşireye ilettiğimde; hemşirenin "Babası refakatçi kalamaz. Burası pediatri servisi, sadece anneler refakatçi kalabilir" ce[RTF bookmark start: _GoBack][RTF bookmark end: _GoBack]vabıyla bir anlık şok yaşadım. Sağlık personeli olmam ve ayrıca özel odada kalıyor olmamız sebebiyle bize bir "ayrıcalık" tanındı. Ancak pediatri servislerinde bir yılda belki milyonlarca çocuk kalıyor ve hastanedeki bakımları da anneye bırakılmış.

GEREKÇE: HASTA MAHREMİYETİ

Kuralın gerekçesi ise daha şaşırtıcı; hasta mahremiyeti, yani kadın refakatçinin bir erkeğin yanında rahat edemeyeceği düşüncesi. Hasta mahremiyetinin konuyla hiç alakası olmamasına rağmen bir kadın

refakatçinin başka bir erkeğin yanında rahat edemeyeceği elbette ülke koşullarını düşündüğümüzde anlaşılabilir ancak yine de bu kuralı koymak yerine servisleri başka türlü düzenlemek kimsenin aklına gelmemiş ya da geldiyse de işine gelmemiştir. Annesi olmayan bir çocuğun yanında kim kalacak? Ya da aylarca hastanede yatmak zorunda kalan bir çocuğun başında anne tek başına nasıl dayanabilir?

Elbette meselenin tam açıklaması ve bu tür durumların genel olarak yadırganmıyor olmasının temel sebebi aslında toplumsal olarak biz kadınlara biçilmiş annelik görevi ya da bakıma dair tüm işleri kadının yapmasının mecburiyet olarak görülmesidir. Bu algı değişmedikçe bir şeylerin değişmesi zor elbette, ama bu algının değişmesi için bu tür talepleri gündeme getirmek ve değişmesi için zorlamak gerekiyor bence.

Çocuğu hastanede yatması gereken bir ailede refakatçi olarak yalnız annenin kalabileceğini biliyor muydunuz? İşte bu durumla karşılaşan bir annenin yaşadıkları...

Çocuklarımızın eğitimi için endişeliyiz

Nazife ORTAKCI

Yıllarca eğitimde "reform" diye sunulan müfredat değişiklikleri fiyaskoyla sonuçlandı. Eğitimde "reform" 15 yılda gelen 6 bakanın da dilinden düşmedi. Gelinen noktada işin içinden çıkılmayacak bir yerdeyiz. TEOG'un kaldırılması, üniversiteye giriş sınavının sürekli değişmesi, müfredattaki gelişmeler halkı ve çocukları çıkmaza soktu, endişelere sebep oldu.

Ders kitaplarında dini söylemlerle "dindar ve kindar nesil" politikası uygulandı.

Örneğin benim bu sene üniversite sınavlarına hazırlanan bir kızım var. Sınav sisteminin içeriği ve belirsizliği beni de kızımı da gelecek kaygısına itiyor. Zaten eğitimin paralı hale gelmesi, parası olanın parası kadar eğitim gördüğü bir sistem söz konusu. Bu noktada da benim kaygılarım, çocuğumun da kaygılarıyla birlikte ilerliyor. Çocuğun sınav stresi, benim kaygılarımı da hissetmesiyle bir-

likte daha da büyüyor.

TÜM ÇOCUKLARA PARASIZ VE BİLİMSEL EĞİTİM

Ben kendi kaygılarımı yaşarken çocuğu beşinci sınıfa giden komşumla da bu konuyu konuştuk. Laik eğitim hakkında ne düşündüğünü sorduğumda o da bu konuda oldukça dertli. Şöyle anlatıyor: "Benim bir çocuğum var. Çocuğumun aldığı ders kitaplarına şöyle bir göz gezdirdiğimde, gördüğüm kelimelerin pek çoğunun anlamını ben bile bilmiyorum. Öğretmenler ders kitaplarını bırakıp, yardımcı ek kitaplar almamız gerektiğini söyledi. Ben o kitapları alabiliyorum; ek derslere, kurslara da gönderebiliyorum. Öğretmenlerin bir kısmı da çok iyi ve yönlendirici oluyor. Peki bu olanaklara sahip olmayan aileler ne yapacak? Herkesin çocuğunu benim kendi çocuğum gibi görüyorum. Bütün çocukların geleceğinden endişeliyim. Bizim bildiğimiz laiklik, din ve

devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıydı. Şimdi bırakın ayrılmasını, tam tersine devlet dinle yönetiliyor. Din, bence insanların kişisel, vicdani ibadetlerinden oluşmalı. Benim çocuğum ve tüm çocuklar bilimsel eğitim görmeli. Gördükleri eğitimi daha da ileriye taşımalı. Ama ne yazık ki dini eğitim gündemde. Bırakın imam hatiplere gönderecek aileler gene göndersin, parasızlıktan çaresizce çocuğunu okutamayan aileler bunu yapmak zorunda kalsın. Ben bir anne olarak tüm çocukların eğitiminin parasız bir hak olduğunu biliyorum. Bütün çocuklar parasız ve bilimsel bir eğitim alsın."

Komşumun bu dileklerine katılmamak elde değil. Ben de tüm emekçi halkın çocuklarının parasız ve nitelikli eğitim almasından yanayım. Geleceğimiz olan çocuklarımızın geleceğine sahip çıkalım. Onların eğitim hakkının daha nitelikli olmasını bütün veliler olarak birlikte dile getirelim.

Eğitimde "reform" süslemesiyle sunulan müfredat değişiklikleri aileleri endişelendiriyor. Çocuklarıysa küçük yaşlardan itibaren gelecek stresiyle baş başa bırakıyor.

İdrar kaçırmak normal değildir!

Dr. Özden DEMİR

Miktarı ne olursa olsun, istemsiz olarak idrar kaçırmaya (tıbben 'üriner inkontinans' olarak isimlendirilir) normal değildir. Özellikle ilerleyen yaşla birlikte zayıflayan pelvik kaslar, işeme fizyolojisindeki değişiklikler, enfeksiyonlar ve kullanılan ilaçlar gibi birçok neden üriner inkontinansa neden olur.

80 yaşına dek kadınlarda erkeklerden 1,5-2 kat daha sık görülür; bu yaştan sonra ise kadın-erkek arasında görülme sıklığı eşitlenir. Toplumdaki izlenme oranı yüzde 30-40 gibi yüksek düzeylerde seyrederken, huzurevlerinde bu oran yüzde 60-70'lere dek çıkar. Fakat yaşlanma ile birlikte özellikle kadınlarda sık görülmesine bakılarak, yaşlanmanın doğal bir sonucu olarak addedilmemelidir.

Utanmak, çekinmek, sık görüldüğü için normal kabul etmek doktora başvuru sayısını azaltır. Kadınlar özellikle günlük pedler kullanarak, sürekli ekstra iç çamaşırı taşıyarak bu problemle baş etmeye çalışır. Fakat bu, bozulan genital hijyen nedeniyle gelecek enfeksiyonlar, sosyal aktivitelerde azalma, cinsel isteksizlik, depresyon gibi bireyin hayatını olumsuz etkileyen birçok problemin çözümsüz kalması demektir.

Bu ay idrar kaçırmaya olarak bilinen üriner inkontinansın nedenlerini, tanı ve tedavi seçeneklerini konuşacağız.

GEBELİK, SİNİRSEL HASTALIKLAR, YAŞ...

Üriner inkontinans geçici bir durum olabilir. Özellikle alkol ve kafein içeren içecekler, fazla sıvı alımı, enfeksiyonlar, kabızlık nedenler arasındadır. İdrar torbasını uyarabilecek tatlandırıcılar, mısır şurubu, karbon-

İdrar kaçırmaya (üriner inkontinans) daha çok kadınlarda, özellikle de ileri yaşlarda görülüyor, evet. Ama yaşlanmanın doğal bir sonucu olarak görmeyin, doktora gidin...

natlı gazlı içecekler, baharatlı yiyecekler, şekerli-asitli gıdalar üriner inkontinansa neden olabilir. Bazı tansiyon ilaçları, sakinleştiriciler, kas gevşeticiler de nedenler arasındadır.

Sürekli üriner inkontinans nedenleri ise kadınlarda özellikle pelvik taban kaslarında zayıflığa yol açabilecek durumlardır. Gebelikte hızlı alınan kilo ve pelvis üzerine binen yükteki artış, doğum esnasında bu bölgedeki kas ve bağ dokusunda oluşabilecek yırtıklar pelvik taban zayıflığına yol açabilir. Histerektomi operasyonu yani rahmin ameliyatla alınması da bu bölgede bağ doku desteğini azaltabilir. Multipl skleroz, parkinson, inme gibi sinirsel nedenler, idrar torbası taşları ve kanserleri (bu durumlarda kanlı idrar eşlik eder) de nedenler arasındadır. Ayrıca yaşa bağlı mesane yani idrar torbası kapasitesinin azalması da sürekli inkontinans nedenlerindedir.

ÜRİNER İNKONTİNANS TİPLERİ

Hapşırma, öksürük, aniden ayağa kalkma durumlarında ya da ağır bir yük taşınması esnasında olan kaçırmalar 'stres inkontinans' olarak adlandırılır. Bu durumda çoğunlukla neden pelvik bölgedeki kas-bağ doku zayıflığıdır.

Aniden gelen sıkışıklık hissi ile tuvalete yetişmeden idrar kaçırmaya ise 'sıkışma tipi inkontinans' olarak adlandırılır. Bu durumda çoğunlukla neden idrar yollarında enfeksiyon, taş veya kumdur. Ayrıca sinirsel nedenler, tümörler, yaşlanma ile mesane kasında zayıflama da sıkışma tipi inkontinansa neden olabilir.

Stres ve sıkışma inkontinansı birlikte görülebilir. Bu durumda 'mikst tip inkontinans' olarak adlandırılır.

RİSK FAKTÖRLERİ

- 1- İleri yaş
- 2- Obezite
- 3- Sigara
- 4- Şeker ve yüksek tansiyon gibi kronik hastalıklar

'Taşma tipi' inkontinans ise kişi idrarını fark edemez ve bir anda kaçırmaya başlar. Bu durum özellikle omurilik zedelenmeleri, diyabet, MS gibi sinir uçlarında hasara neden olabilen hastalıklarda, mesane yaralanmalarında görülebilir.

TEDAVİ SEÇENEKLERİ

Üriner inkontinans tipi belirlenip, altta yatan neden-nedenler doğrultusunda tedavi uygulanır. İlk basamakta çoğunlukla fiziksel egzersizler ve davranış terapileri tercih edilir. Gereklik halinde cerrahi tedaviler de tercih edilebilir.

İlk etapta mesane egzersizleri denenebilir. Sıkışıklık hissi geldiğinde 10 dakika daha tutup daha sonra idrara çıkarak başlanabilir. Ayrıca 2-4 saatte bir programlanmış olarak tuvalete giderek mesane eğitimi sağlanabilir. Kafeinli, asitli içeceklerin ve alkol tüketiminin kısıtlanması, kilo verilmesi, düzenli spor gibi yaşam tarzı değişiklikleri de önerilen seçenekler arasındadır.

KEGEL EGZERSİZLERİ

Özellikle kadınlarda gebelik ve normal doğumla ilişkili pelvik taban zayıflıklarında bu bölgedeki kas-bağ dokuyu güçlendirecek Kegel egzersizleri önemlidir. Pelvik kasların istemli olarak kasılıp tekrar gevşetilmesi şeklinde yapılır. Önce pelvik kasların çalıştırılması öğrenilmelidir. İdrar yaparken işemeyi aniden durdurun. Bu durumda kasılan pelvik kaslardır. Uyluk ve karın bölgenizdeki kasları çalıştırmadığınızda dikkat edin!! Burada amaç vajina ve rektum çevresinde kas gruplarını sıkıp bırakmak suretiyle çalıştırıp, bağ dokuyu güçlendirmektir. Genellikle 2-4 hafta içerisinde etki göstermeye başlar ve ömür boyu yapılması önerilir.

Antikolinergik ilaçlar, östrojenli kremler ve tabletler, bazı antidepressanlar ilaçla tedavi seçenekleri arasındadır. İdrar torbası ve kanalının alttan desteklenmesi esasına dayanan birtakım cerrahi prosedürler de inkontinans tipine göre uygulanabilmektedir.

KORUNMA

- 1- Kegel egzersizleri
- 2- Kafein ve asitli içeceklerin az tüketilmesi
- 3- Lifli gıdalar
- 4- Düzenli spor

Şimdi çok ihtiyacımız var o köprüye

Hasret KANAT
Kağıthane / İstanbul

Bir toplumun kadınları, savaştan göçüp gelen bir halk onlar; Suriyeli mülteciler. Ve bu savaşların en mağdur olanları kadınlar ve çocuklar. Kimin savaşı, neyin savaşı olduğunu sorgulayamadan çocuklarıyla birlikte yaşayabilmek için başka bir ülkeye göç etmeye mecbur kalan kadınlar.

Binlerce ölüm yaşanırken sadece ailelerini kaybetmek yetmemiş. Hayallerini, umutlarını, yarınlarını da kaybederek gelmişler. Kendileri için değil, sadece çocuklarını yaşatmak için. Şimdi yaşadıkları bu ülkede kendilerini var etmeye çalıştıkları bu ülkede hayallerini, umutlarını ve yarınlarını yeniden kurmaya çalışıyorlar. Son altı yıldır mülteci kadınların hayatlarına değmeye çalıştığımız kadarını bilebiliyoruz bizler de.

Kadınların Türkiye'ye adapte olmaları erkeklerden daha zor. Erkekler, örneğin Çağlayan'da tekstil atölyelerinde çalışırken bir yandan kölelik koşullarına alışmaya çabalyor bir yandan da dil problemini çözmeye çalışıyor. Ama bu sırada kadınlar hayatlarının neredeyse 7 günü, 24 saatini evin içinde geçiriyor. Çocukları ve çevresindeki birkaç Suriyeli kadınla ilişkilerini sürdürürken eve kapalı yaşamak zorunda kalıyorlar. Biz de ancak evine girebildiğimiz bazı kadınların yaşamına tanık oluyoruz.

16'SINDA NİŞANLADILAR, EVDE KALMASIN DİYE

Bir ailenin öyküsünü paylaşalım istedik tanık olduğumuz kadıyla. Yakın zamanda nişanlanan Suriyeli genç bir kadın Emine, 16 yaşında. Ailesi ona bir eş

adayı bulmuş, kızları için 'iyi bir aday' olduğunu düşünüyorlar. Eş adayı dedikleri 27 yaşında. Türkiye'de nişanlanmış, Suriye'de hukuki işlemler yapılmış, evlendirilmişler.

Neden bu kadar genç yaşta evlendiğini anlatıyor Emine: "Eğer genç yaşta evlenmezsek daha da yaşlı erkekler karşımıza gelir. 20'li yaşlardaysan ve bekarsan 'evde kalmış' gözüyle bakıyorlar. Evde kalmışsa o kız bir işe yaramaz ve ona genç değil, daha büyük yaşta

biri koca olur." Emine'nin annesi de çocuk yaşta, on üçüncüde evlendirilmiş, şimdi 4 çocuk annesi. Suriyeli kadınların gerçekliği de Türkiye'li kadınlar gibi kolay değil.

22 yaşında olan Rabia dört çocuk annesi. 14 yaşında evlenmiş, savaş başladığında iki çocuğu varmış, biri de karnındayken kaçıp gelmiş Türkiye'ye. Türkiye'deki yaşam koşullarından, ekonomik koşullardan çok tedirgin. Hem bu kaygılar hem gelecek korkusu onu doğum kontrolüne yöneltmiş. Bir evde 17 kişi yaşıyorlar. Rabia da, aynı evde yaşadığı ehtileri de spiral taktırmış.

BİZE DE HİÇ UZAK DEĞİL

Bize de çok uzak değil aslında bu yaşamlar. Bazen biraz daha iyi, bazen kötü ama yaşadıklarımız çok benzer.

Kısa bir süre önce Meclisten geçen müftülere resmi nikah kıyma yetkisi veren yasa da, haklarımızı gasbeden, yaşamlarımızı tehlikeye atan yasaların tamamı kadınların kendi yaşamları üzerine karar verme hakkına engel oluyor.

Suriyeli kadınların ellerinde olmadığı gibi bizlere de nasıl yaşamak istediğimiz sorulmadan şekillendiriyor hayatımızı.

Kadınlar olarak mücadele ederken kız kardeşlerimizi yanımıza katarak, bir köprü de onun için kurarak birlikte mücadele etmenin koşullarını yaratmaya düne göre daha çok ihtiyacımız var.

Kendi özgünlüklerimizle yaşama hakkımızı ancak bu coğrafyanın tüm kadınlarıyla, kız kardeşlerimizle birlikte üstesinden gelebiliriz.

Çünkü bizi biz yapan mücadelemiz ve gücümüzü görmek istemeyenlere 'dur' dediğimiz zaman güzelleştireceğiz dünyamızı.

ŞİDDETİN MAGAZİNLEŞMESİ

Kübra LAZ / Oylum DİLMEN

Geçtiğimiz günlerde yeni bir haber sitesi açıldı. Sitenin ilk haberi "ölü çocuk bedenine tecavüz" şeklindeydi. Sonrasında haberin yalan olduğu ortaya çıktı. Tepkilerden dolayı da site kapatıldı. Sitenin sahibinin amacı, bu haber üstünden sitenin tıklanmasını artırmaktı ve amacına ulaştı.

Site sahibinin tecavüzü konu alan bu haberi magazinsel bir biçimde yazması da tıklanma sayılarının artmasında göz ardı edilmeyecek kadar önemli. Habercilikte magazinleşmenin ciddi sorun haline gelmesinin en önemli örneklerinden biri böyle haberlerin magazinsel şekilde yazılması.

Haberciliği; haber vermek, toplumu yaşanan sorunlar hakkında bilgilendirmek değil; para kazanma aracı olarak görmek; tecavüzün meşru kılınmasına sebep oluyor. Nasıl mı? Medyanın yanlış kullanılması; her önüne gelenin haber sitesi açıp

MEDYADA CİNSİYETÇİ DİLE SON!

kendi kafasından, olmayan olayları haber yapması; hem toplumun medyaya güvenilirliğini azaltıyor, hem de insanların tepkisiz kalmasına, bu tarz olaylara alışmasına neden oluyor. Toplumda kadına, çocuğa hatta hayvanlara yapılan cinsel istismar ve tecavüz gibi tepki çekmesi gereken olaylara "Yine mi, nasıl olmuş, bugün ne yapmışlar?" tarzında kabullenilmiş bir algı yaratıyor. Hal böyle olunca şiddet olayları yalnızca merak konusu oluyor.

Böyle haber sitelerinin yalan haberlerle kendini ayakta tutma çabası, toplumda bilgi kirliliği yaratıyor. Peki bu bilgi kirliliğine karşı devletin yetkili organları gerekli önlemleri alıyor mu? İktidar

bugün, kendi propagandasına uygun olmayan bütün medya organlarını; gazeteleri, dergileri, kanalları kapatabiliyor. Aynı iktidar; tecavüzü tacizi bu denli magazinleştiren bu siteler için ne yapıyor peki?

Şiddete en çok maruz kalan biz kadınlar olarak, sessiz kalmamalıyız. Kadın olduğumuz için hayatın her alanında hiçe sayılan, televizyonlarda yüzümüzün yasak sayılıp sansürlendiği bir dönemden geçiyoruz. Kadın mücadelesinin her geçen gün daha da zorlaştığı bu dönemde, tüm olumsuzluklara karşı, üzerimizdeki bu baskıya karşı daha fazla mücadele etmeliyiz. Bu hayat bizim, ne kadar mücadele edersek o kadar özgürleşebiliriz.

İran'dan Türkiye'ye, ofsayttan kırmızı karta

Hülya ÖZSARIKAMIŞ
Kartal / İSTANBUL

Futbol özlemi ve merakı ile yanıp tutuşan, "yasaklı yere" girmek isteyen İranlı kadınların mücadelesini anlatan "Ofsayt" filmi izlemek üzere, Ekim ve Gül okurları ile bir kahvaltıda bir araya geldik. Tribünlerin kadın sesine düşman olduğu bu filmde, biz de yaşamın bizleri sokmak istediği bu kısıktan nasıl kurtulabileceğimizi konuştuk. Ama biz bu filmle ilk adımımızı; biriken okul ödevleri, yaklaşan vizeler, işyerinde biriken dosyalar, kreşten alınması gereken çocuğa rağmen birlikte bir şeyler tartışmak üzere bir araya gelerek attık.

Filminden kısaca bahsedeceksek olursak; İranlı kadınlar sonunda yakalanıp ahlak polislerine teslim edilme riski olduğu halde, futbol tribünlerinden maç izlemek için ellerinden geleni yapıyorlar. Kılıktan kılığa giriyorlar. Çünkü futbol maçlarını sahadan izlemesi kadınlara yasak. Ama o kadınlar "erkekler küfür ediyormuş, onu kadınların duymasını istemiyorlarmış"lara rağmen, "yasakları kabul ediyoruz" derce-

sine mücadele ruhlarını filme yansıtmışlar. Çünkü onların yasakları kendi erkek hegemonyalarını kurmaktan öteye geçebilecek bir dayanak taşıyor.

Sohbetimiz, filmdeki futbol yasağından müftülük yasası ve 25 Kasım'a yaklaşırken ülkemizde kadının yerine gelmeden olmazdı. "Beğenseniz de beğenmeseniz de bu yasa geçecek." diyen iktidar sahipleri; imamlara kadar nikah kıyma yetkisi verilmesi; kadınların evlilik, miras, boşanma gibi haklarının güvencesiz bırakılmasının önünü açtı. İran'ın futbol tribünlerindeki yasaklı sesi, bugün bizim dört bir yanımızda vücut buluyor.

Devlet politikaları sonucunda üretilen şiddet, bugün 7'den 70'e tüm kadın kesimleri içerisinde zuhur buluyor. Bu sistemin kur-

banı olan pek çok kadın; gözümüzün önünden, dilimizden düştü sohbetimize. Ama çayımızın son yudumunda daha sert vurduk çay tabaklarına. Derginin bu sayısında da biz de buradayız, birlikteyiz, sizinleiz demek için virgül koyduk sohbetimize. Emegimizin, gücümüzün farkına varmalı, "bir dünya değişir bir sözle" deyip kolları sıvmalıyız.

Kartal'da bir araya gelen Ekmek ve Gül okurları; İran'da kadınların tribünde futbol izlemesinin yasak olmasını konu eden 'Ofsayt' filmi birlikte izleyip, dergimize yazdılar.

Otur şöyle, seyret hayatını

Ömrümüze bulaşan zehri yıkıyor "Kamçılanma Mesafesi". Uzunbay'ın karakterleriyle, bu zehri yıkamak için karşılaşıyoruz. Kadınlar sesleniyor. Bu zehri yıkamak için biz de bu sese eşlik ediyoruz.

Hüner AYDIN

Zeynep Uzunbay'ın Manos Kitap'tan elimize, gözümüze, yüreğimize ulaşan "Kamçılanma Mesafesi" kitabı; kadınların öykülerini kendi sesleriyle anlatıyor. Kitapta yer alan "Yalan mı?" öyküsündeki Şaziye'nin dediği gibi "Otur şüle, seyret hayatını" diye fısıldıyor kulağımıza her bir öykü. Öykülerdeki kadınlar, şöyle bir oturup hayatlarını seyrediyor. Bu seyre okuyucuyu da dahil ediyorlar. "Anlatılan senin hikayendir" şiarını aklı düşüren bu seyir, karakterlerle bir özdeşime sürüklüyor bizi. Bir kız kardeşliği deilmek ilmek öüyor ve çözüyor "Kamçılanma Mesafesi". Yalnızca okuyucu ve yazar, okuyucu ve karakterler arasında da değil bu kız kardeşlik. Farklı öykülerdeki kadınların birbirini seyri, birbirine tanıklığı da kitabın kendi içinde bir eşliği yansıttığını görmemize olanak sunuyor. Yaşantılara ve hislere kavuşan bir dostluk kuruluyor kitap ile aramızda.

Her bir kadın ve her bir öykü tekil bir sestem, özgün bir tınıdan, omuz omuza bir toplama; birlikteliğe yürüyor. Bu kadınlar kendi öyküleri içinde bir teklikle yürüseler bile hissediyoruz: Asla yalnız yürümüyorlar. Bir otobüste, bir hastanede, bir vapurda, herhangi bir yerde; adımlar, sesler, yüzler yalnız değil. "Kamçılanma Mesafesi" karşılaşmalarını da seyrini ve tanıklığa açtığı alanı, verdiği müsaadeyi anlatıyor.

Uzunbay, söylettiği karakterleri kendi sesiyle bastırıyor. Her kadın kendi özgünlüğüyle, diliyle, nefesiyle kulağımıza misafir. Kimi zaman küfür kıyamet, kimi zaman hasretle dinginlik. Kendi yaşamını, hissini, hareketini, en temeldeyse varlığını seyreden bu kadınlar; aynı zamanda kendilerinin tanığı. Seyirsiz bir tanıklık değil elbette. Okuyucuyu da kendi seyrine ve kendine tanık olmaya yönlendiriyor. Yani yaşantının, duygunun, kursağın, düğümün ve çözülüşün, varlığın ve hakkın tanığı ediyor.

"Ömrümüze bulaşan zehri, kalemlerle yıkadım. Sorsalar ne zaman, ben o zaman başladım gözümün değiştiği her şeyle konuşmaya. Duvardaki fotoğrafla, demlediğim çayla..."

Ömrümüze bulaşan zehri yıkıyor "Kamçılanma Mesafesi". Uzunbay'ın karakterleriyle, bu zehri yıkamak için karşılaşıyoruz. Karşılaşmalar, bilinç akışı monologlarıyla bizi karşılıyor. Kadınlar sesleniyor. Bu zehri yıkamak için biz de bu sese eşlik ediyoruz.

Eşlik ve kız kardeşliğin, seyirlik ve tanıklığın göze, kulağa, yüreğe değen kıymetine şükran.

HÜKÇAT yeni dönem için çalışmalarına başladı

Helin UZUN
Hacettepe Kadın Çalışmaları
Topluluğu

“...Sizleri de kadın-erkek arasındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sürekli kılan bu sosyo-ekonomik sistemde bir kadın olarak susması söylenen kadınların sesini kampüslerden en gür şekilde duyurmaya ve ataerkil kodları üniversiteden uzaklaştırmaya çağırıyoruz...”

Hacettepeli kadınlar olarak bu çağrıyla yeni dönemde Kadın Çalışmaları Topluluğu'nun tanışma toplantılarını düzenledik; üniversiteye yeni başlayan ve topluluğumuzla tanışmak isteyen kadınlarla bir araya geldik. Okuldaki bürokrasi ve başkaca engeller yüzünden düzenleyemediğimiz toplantılarımızı, farklı küçük gruplar halinde kafelerde yapmak zorunda kaldık. Bir araya geldiğimiz kadınlarla önce tanıştık, sonra “Neden Kadın Çalışmaları Topluluğu?” sorusunu tartıştık. Birçoğumuz aslında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hayatımızdaki yansımalarına müdahale etmek ya da onu daha iyi analiz edip tartışmak için bir aradaydık. İlk kez katılan bir arkadaşımızın “Ben zaten kadın mücadelesinin içindeyim ama tek başıma etkin olamadığımı fark ettim. Üniversiteyi kazanınca da bir şeyler yapmanın gerekli olduğunu düşündüm” sözleriyle bir arada olmanın önemini bir kez daha anladık.

Birbirimizi daha iyi tanıyıp sohbeti ilerlettikten sonra, topluluğun kuruluş

süresinden ve bu zamana kadar yaptığımız etkinliklerden bahsettik. Geçen sene, kendimizin yazıp oynadığı “Later-na” oyununda ulaştığımız insanları ve aldığımız tepkileri paylaştık. Yeni bir oyunla sahnede olmayı planlarken, haftalık çıkarmayı düşündüğümüz küçük broşürlerimizin, kendimizi ve çevremizi geliştireceğimiz okuma grupları ve atölyelerin konuları hakkında görüşlerimizi aktarmaya başladık bile. Oluşturduğu-

muz görev dağılımı listeleri hepimizin bir şeyler yapmak için ne kadar istekli olduğunu gösteriyordu.

Her bir araya geldiğimizde, ülkenin gündeminde olanları, yaşadığımız eşitsizlikleri tartışabildiğimiz ortamlar yaratmak, konuşmak istediğimizi fark ettik. Tanışma toplantıları da bunlardan biriydi. Hayatımıza müdahalelerin bir yenisi olan müftülük yasanını hep birlikte tartıştık ve bazılarımızın bu yasanın

içeriğine dair net bilgiler edinmediğini gördük. Birlikte tartışacağımız, karşı çıkacağımız konular günden güne artarken şimdi de boşanmalardaki arabuluculuk meselesi karşımıza çıktı. Devletin aile kurumuyla olan ilişkisini ve daha birçok konuyu üniversitede topluluk olarak bir araya geldiğimiz kadınlarla konuşmaya, yaptığımız etkinliklerle farklı sesler çıkarmaya, karşı çıkmaya devam edeceğiz.

DEÜ Ekmek ve Gül
Kadın Çalışmaları Topluluğu

1 900'lerin başı... Rusya'da devrim olur... Ve bir Karakalpak kadını ile birlikte bir Karakalpak köyünün kaderi değişir. Romanın baş karakteri Cuma-gül'ü annesinininkinden farklı bir kader beklemeyi. Yıllar önce annesi, bey olan babası tarafından, çocuğuyla birlikte nasıl kapı önüne konulduysa; yıllar sonra o da kızı ile sokağa atılıp kaderine terk edilecektir. Annedeki kızı geçen değişmez bir kader gibi görünenin değişebileceği, odun satmak için kasabaya gittiği ilk gün, tesadüfen duyduğu miting konuşmalarından öğrenir Cuma-gül: “Kadınlar da erkeklerle eşit haklara sahiptir.”

Her yönüyle kuşatılmış hayatlarımızdan sıyrılmamızın en önemli araçlarından biri edebiyattır, düşüncesinden yola çıkarak Dokuz Eylül Üniversitesi Ekmek ve Gül Kadın Çalışmaları Topluluğu olarak, yukarıda kısa bir tanıtımını yaptık-

Kuşatmadan kurtulmak!

ğımız “Karakalpak Kızı” romanını eğitim çalışmamızın bir parçası haline getirdik. “Karakalpak Kızı”nı seçmemizdeki en önemli sebeplerden biri de bu yılın Ekim Devrimi'nin 100. yılı olmasıydı. 100 yıl önce kurulan Sovyet iktidarıyla kadının toplumsal yaşamındaki yeri ve konumlanışında nasıl bir değişim yaşandığını ve bu değişim hangi mücadelelerle gerçekleştiğini görmek için romanı birkaç kadın arkadaş eş zamanlı olarak okuyup, sonrasında izlenimlerimizi paylaştık.

ÜRETEK KADIN
GÜÇLÜDÜR

İdil Çuhadar, “Kitap okumak insanı

farklı coğrafyalara, farklı yaşayış tarzlarına ve dünyalara açılan birer kapıdır. Tıpkı Cuma-gül ile birlikte gittiğim Sovyet zamanındaki Türki

Cumhuriyetleri hakkında bir fikrim yokken bu kitapla olması gibi. Ya da Sovyetlerin yeni bir düzenin inşa edilmiş döneminde nasıl bir yol haritası çizdiğini öğrenmem gibi. Mesele devrimden sonra bile halk arasında okullar birer fuhuş yuvası olarak nitelendirilmiş ve aileler kız çocuklarını okula göndermeye karşıymış; ancak Sovyet kadınları, dinin de etkisiyle kız çocuklarının okullara gönderilmesini engelleyen

bu gerici bakışı yerellerden başlayarak değiştirmiş” diyor.

Daha önce bu tarz kitaplar çok fazla okumadığını söyleyen Pelin ise “Kadınlara devrimden sonra eşit haklar tanındı. Normalde köyden dışarı çıkamayan kadınlar, şehirlere gidip gelmeye başladılar ve kendilerine zaman ayırabildiler. Ayrıca en önemli noktalardan biri de eğitimin insanları nasıl değiştirebileceğini gözler önüne sermesiydi” diye değerlendiriyor romanı.

Günümüz Türkiye'si ile bir benzerlik olup olmadığını konuşuyoruz sonra. Kısa süre önce ders kitaplarına giren “Kadınların kocalarına itaati, ibadet olarak kabul edilir” şeklindeki değişiklikler; tıpkı kitaptaki gibi kadınların omuzlarına yüklenen bir yük olarak karşımızda duruyor.

Ortak çıkarımlarımızı konuşurken bir başka arkadaşımız romanın da ışık tuttuğu gibi “Bugün topyekün, bütün haklarımıza bir saldırı söz konusu. Çözüm net aslında: Kendi sorunlarımızı etrafında birleşmek ve kazanana kadar mücadele etmek” diyor. Başka söze gerek yok...

Çorlu'da kadınlardan 'Atma, paylaş' kampanyası

Aslında sorunlarımız birbirimizden ne eksik ne de bir fazlaydı, ortak. Yazın son günlerini yaşıyorduk. Çocukların ayakkabı, mont, kazak ihtiyaçları başlamıştı. Montlar iyice ufalmıştı. E artık dolaplarımızın yenilenmesi lazımdı. Ama nasıl? Çocukların eğitim parasından, bitmeyen faturalardan kıyafete sıra mı gelirdi ki. Bize bizden başka kim destek olabilirdi. Yine kendi yaramızı kendimiz saracak. İşte böyle başladı çalışmamız. "Atma Paylaş". Su deposu Ekmek ve Gül Kadın Grubu olarak başladık çalışmalara. Bu arada müftülere nikah kıyma yetkisini tanıyan yasayı konuştuğumuz tartıştık, yasa hepimizi ilgilendiriyordu. Kadınlardan iyidir diyene rastlamadık. Konuştuğumuz her kesimden kadın endişeliydi. Sadece nikah meselesini değil çocuklarımızın geleceğini de konuştuk. Kimimiz özel okula gönderebilmek için ek işler, para getirecek işler planlamaya çalışıyordu. Ama gücümüz ne ki? Biz boğazımızdan kessek yine özel okullara yetişemeyiz. Kaldı ki özel okulların niteliğini de artık biliyoruz. Bizi mahalle olarak birleştiren şey aslında sorunlarımızın birbirine benzemesiydi. Artık bizim için önemi yok nereli olduğumuzun, mesleğimizin, dilimizin.

İşte bu yüzden dayanışmamızı daha da güçlendirecek "Atma Paylaş" çalışmamıza başladık. Gruptaki her kadın yapacağımız sergiyi kendi çevresindeki kadınlarla paylaştı ve dilden dile yayılan bir çalışma oldu. Aslında çok planlı da değildi. İlk defa böyle bir çalışmayı önümüze koymuştuk. Nasıl

olacak diye kaygılarımız vardı. Ama sergi günü geldiğinde her sokaktan poşetlerle gelen kadınları görünce rahatladık. Bir nevi bit pazarını anımsatıyordu görüntü. Bu bir kadın dayanışmasıydı, birlik olmamızın görüntüsüydü. Herkes çok memnundu birçok kadın kendi sorununu, düşüncesini dile getirdi, konuşulmayan bir şey kalmadı. Şiddet, eğitim, sağlık, çocuk istismarına varana kadar bütün konular konuşuldu.

Etkinliğimize katılan avukat Devrim Avcı bir konuşma yaptı. "Birbirimizle kıyafetlerimizi değiştirebiliyorsak iç içe samimiyiz demektir. İsterim ki bunun devamı da gelsin. Çünkü bizim dayanışma dediğimiz şey özellikle Türkiye'de yaşayan kadınlar açısından yiyecek kıyafet vs şeylerle bitmiyor. Bu sizin yaptığınız örnek bir dayanışma gün gelir mahallenizdeki başka sorunlar için de kolayca bir araya gelmenizin vesilesi olur. Bu bizlerin yalnız olmadığımızın bir başlangıcıdır. Daha dün 17 yaşında gencecik bir kız okul çıkışında vuruldu. Elbette ceza alacak suçlu ama mesele sadece ceza alıp almaması değil önemli olan bu dayanışmayla başkalarının başına gelmesini önlemek. Birliğiniz, paylaşımınız hiç bitmesin." dedi. Türkiye'de kadın olunca benim başıma gelmez demeyeceksin. Sokak ortasında tanımadığımız birinden yumruk yiyebilirsiniz. Bugün bir kasiyer bir kız bile dayak yiyebiliyor. İşte bu yüzden kadın dayanışması çok önemli, biz kadınlar birbirimizin çığılığı olmalıyız.

Mücadele ettikçe özgürleşeceğiz

Kendi hayatında var olma mücadelesi veren; emeği için, özgür ve onurlu bir yaşam için direnen tüm kadınlara merhaba!

Niyetimde başka şeyler yazmak vardı. Ama kısa bir süre önce katıldığım bir seminerde on binlerce yıl önce kadınların tarihin seyrini nasıl etkilediğine ilişkin yeni bilgiler edindim, fikrim değişti. Yanımdaki arkadaşın kulağına eğilip "On binlerce yıl öncesinde kadın bu kadar etkiliyken, yaşamın ve toplumun temel unsuru iken; medeniyetin, bilimin ve teknolojinin insan beynini zorladığı bu çağda kadının düştüğü duruma bak. Nasıl bu hale geldik?" demekten kendimi alamadım.

Bugün bilimin, sanatın, tıbbın ve teknolojinin temelini oluşturan buluş ve yaratılarda kadınların bilgisi ve emeği temel oluşturmuş. Tarımı başlatan, ilk teknolojik aletleri bulan, mevsimlerin ve ayların döngüsünü ilk kavrayan kadınlar, bugün hayatımızdaki birçok edininin temeli kadının binlerce yıllık kavrayışından gelmesine rağmen; bugün kadınlar tecm ediliyor, burkaya mahkûm ediliyor, şiddet görüyor, savaşlarda ganimet oluyor, en çok ezilen, en çok sömürülen oluyor! Binlerce yıl topluma şifacılık eden, toplumsal yaşama kaynaklık eden kadınlar şimdi yaşamın kırsısına itilen, sözü geçmeyen, eve hapsedilen yetmezmiş gibi kırma uğratılan kesim olmuş durumda. Tarihi kayıt altına alanların erkekler oluşu hiç tesadüf değil, size de öyle gelmiyor mu?

Bugün de kadınların nasıl yaşayacağından tut, ne giyip giymeyeceğine, nasıl davranacağına, nasıl geleceğine karar verenler nedense hep erkekler. Kadına yönelik şiddet, kadın cinayetleri ve kadının hayatına müdahale erkekler tarafından, toplumun gözü önünde, devlet gözetiminde ve dini referansları arkalayarak yapılıyor.

Ve bütün gece bu soru kafamda döndü durdu. Hangi ara bu hale geldik? Biz kadınlar geçmişte bize ait olan, bizden alınan ve gasp edilen temel insani haklarımız için mücadele ediyoruz bugün.

Tarih de gösteriyor ki eşit ve özgür bir yaşam mümkün. Halkların ve cinslerin eşitliğini, bireylerin özgürlüğünü esas alan demokratik ve pay-

laşımçı bir yaşam mümkünse, onu kurmak için de mücadele hepimizin boynunun borcu. Bulduğumuz her yerde, her alanda; evde, işte sokakta yanı başımızdaki kadınlara omuz vermek, sesine ses katmak, yüreğinin yanına yüreğini koymakla başlayabiliriz. Kadınlar on binlerce yıllık bir tarih yaratmış, beş bin yıllık hatayı mı düzeltmeyecek?

Biz kadınlar ekmek de istiyoruz gül de... Çalışmak da istiyoruz, halaya durup türkü söylemek de... Sözümlü de söyleriz, kahkahamızı da atarız ağız dolusu... Zulme karşı omuz da veririz, dans edip şarkı da söyleriz... Mücadele ettikçe özgürleşen, özgürleştikçe güzelleşen tüm kadınlara selam olsun!

Verda DEREN – SAKARYA

Birbirimizle daha fazla konuşmalıyız

Merhaba. Bizleri neler bekliyor? Bizi çok kötü şeylerin beklediğine inanıyorum. Çünkü biz halk olarak dinimize dokunulmadıkça yöneticiler ile ilgili iyi düşünüyoruz. İşte bundan çok korkuyorum. Çıkan yasaların başında müftülük-imam gibi kelimeler geçince sorun olmaktadır çıkıyor ve bizim için iyi şeyler yaptıklarını düşünüyoruz.

Mahalledeki insanlarla sohbet ettim sevgili okurlar. Müftülüklere nikah yetkisi verilmesini "Zaten imam nikahı kıydırıyor muyuz? Müslüman değil miyiz?" diye karşılıyorlar. Fakat bu yasa ile çocuk gelinlerin sayısını, kadınların

tecavüzcüsü ile evlendirilmesi ihtimalini arttıracığından söz ettiğimde hayret eden gözlerle baktılar. Bir kız çocuk babasına ne düşündüğünü sordum mesela. Kendi kız çocuğu açısından düşünmesini istedim. Tabi ki kabul etmiyor! Ama

kendisi de AKP'li olduğu için "Ya aslında onaylamıyorum ama yapılacak hiçbir şey yok ki" dedi. Genellikle kiminle konuşsam benzer cevaplar aldım. Bir birimizle daha çok konuşmaya, bir araya gelmeye ihtiyacımız var sevgili arkadaşlar. Hepinize sevgi ve selamlarımı iletirim.

Gülşaz DOĞAN/ANTALYA

İNGİLTERE'DE ÇOCUK BAKIMI

Çalışmak için üstüne para ödemek!

İngiltere'de İngiltere İşçi Sendika Konfederasyonu'nun (TUC) yaptığı son araştırmalara göre, ekonomik krizden bu yana çocuk bakım masrafı emekçi ailelerin ücretlerine göre yedi kat arttı.

2008'den bu yana, 1 yaşındaki çocukların kreş masrafı ailelerinin ücretlerinden dört kat daha fazla artmış durumda. Ortalama ücret yüzde 12 artarken, çocuk bakım masrafları yüzde 48 oranında artmış. Aynı masrafın artış hızı Londra'daki emekçilerin ücretlerinden 7.4 kat daha fazla.

İki yaşından büyük çocuklar için devlet desteği sağlanıyor ve hükümet eylül ayından itibaren üç ve dört yaşındaki çocuklara yapılan desteği artırarak haftada 30 saate çıkaracağını açıkladı. Ancak 1 yaşında çocuğu olan 950 bin emekçi ailenin çoğu, herhangi bir devlet desteği almıyor.

TUC Genel Sekreteri Frances O'Grady, "Çocuk bakım masrafı ivme kazanırken ücretler yerinde sayıyor. Aileler ücretlerinin büyük bir kısmını çocuk bakım masraflarına harcıyor ve bu tablo tek ebeveynler için çok daha da kötü durumda" diyor.

TUC verilerine göre, geçtiğimiz yıl İngiltere'de, tam zamanlı çalışan ve haftada 21 saat kreşte kalan 1 yaşında çocukları olan tek ebeveynler, ücretlerinin yüzde 21'ini çocuk bakım masraflarına harcadı. Bu oran 2008'de yüzde 17'di. Sendika konfederasyonu, doğum izni bitiminden başlayan ücretsiz çocuk bakımı sağlanması ve patronların çocuk bakımını finanse etmesi çağrısında bulundu. Aile ve Çocuk Bakımı Vakfı Genel Müdürü Ellen Broome, "Birçok ailede, çocuk bakımının yüksek masrafı çalışmak için üstüne para ödemek demek" dedi.

Suriyeli çocukların eğitimi için iyi bir adım

Suriyeli mülteci çocuklar için büyük resim oldukça kasvetli, fakat Ürdün hükümeti son zamanlarda bu çocukların eğitimini garanti altına almak için bir adım attı.

Ürdün yönetmelikleri, Suriyeli çocukların okula kayıt yaptırmaları için İçişleri Bakanlığı tarafından bir 'hizmet kartı' istiyor. Örneğin, eğer Suriyeli aileler resmi izin olmadan mülteci kamplarından şehre ya da metropole taşınırlarsa bu kartlar onlar için elde etmesi zor ya da imkansız olabilir.

Geçen hafta Ürdün Başbakanı Hani Mulki, devlet

okullarının karth ya da kartsız eğitim isteyen hiçbir çocuğu geri çevirmeyeceğini açıkladı. Ürdün ayrıca ABD ve Avrupa Birliği desteğiyle okul dışındaki çocuklara ulaşmak için bir 'catch up' programı oluşturdu.

Son araştırmalara göre Ortadoğu'da okula gitmeyen Suriyeli çocuk sayısı yaklaşık 730 bine yükseldi. Ürdün'deki 220 bin Suriyeli çocuktan 75 bini geçen yıl okula gidemiyordu. Türkiye'nin birçok bölgesinde de Suriyeli çocuklar gerekli kimlik kartını alamadıkları için okula kayıt olamıyor.

Pakistan'da kara Kız Çocukları Günü!

PAKİSTAN Senatosu, Birleşmiş Milletler Kız Çocukları Günü'nü sıradışı bir şekilde kutlamayı seçti! Kız çocuklarının asgari evlenme yaşını 16 yaşından 18 yaşına kadar yükseltmek isteyen tasarımı reddetti. Senato İçişleri Daimi Komitesi, önerilen değişiklik için "dini emirlere aykırı" dedi.

Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu ise Pakistanlı kız çocuklarının yüzde 21'inin 18 yaşından önce, yüzde 3'ünün ise 15 yaşından önce evlendiğini söylüyor. Pakistan'daki mevcut yasalar kız çocukları için yasal evlilik yaşını 16, erkek çocuklar için ise 18 olarak belirliyor. Bu da Pakistan'ın uluslararası hukuka göre yükümlülüklerini iki şekilde ihlal ediyor; birincisi erken yaşta evliliğe izin veriyor, ikincisi de kız ve erkek çocuklar arasında evlenme yaşı farklılığı uyguluyor. Fakat aslında durum çok daha kötü. Çünkü aslında bu yasa bile uygulanmıyor. Pakistan mahkemeleri ergenliğe giren kız çocuklarının evlenmesinde şeriat kanunlarına göre karar veriyor.

Pakistan'da kız çocuklarının evlendirilme yaşının 6-7'ye kadar düştüğü, yoksulluk ve çatışmalar nedeniyle yaşanan göçlerin çocuk evlilik oranını giderek artırdığı belirtiliyor. Pakistanlı kız çocuklarının iyi bir eğitim ve sağlık hizmetine olan ihtiyaçlarına dikkat çeken kadın örgütleri, reşit olmayan evliliklerin yasaklanmasını istiyor.

